

)0048169Y

KUUNTELEMAAN NIITÄ JULKISIA ESITELMIÄ,

JOILLA

PROFESSORI KASVATUS- JA OPETUS-OPEISSA

T:RI JOHAN JULIUS FRITHIOF PERANDER

JA

PROFESSORI SUOMEN, VENÄJÄN JA POHJOISMAIDEN HISTORIASSA

T:RI VAPAHERRA ERNST GUSTAV PALMÉN

YLIOPISTON JUHLASALISSA VIRKOIHINSA ASTUVAT

HUUHTIKUUN 5:NÄ P. KELLO XI AAMUPÄIVÄLLÄ,

KUTSUU

TIETEIDEN SUOJELIJOITA, HARJOITTAJIA JA YSTÄVIÄ

FILOSOFISEN TIEDEKUNNAN HIST.-KIELIT. OSASTON

DEKANUS.

HELSINGISSÄ, 1884.

Tur.

Uusin

Suomalaisen Virsikirjan ehdotus

kielelliseltä ja runolliselta kannalta tarkastettuna.

Kirjoittanut

Aug. Ahlqvist.

Helsingissä,

J. C. Frenckell'in ja Pojan kirjapainossa, 1884.

Suomalaisen Virsikirjan puutteet ovat sivistyneiden kansalaisten kesken kauan olleet tunnetut ja tunnustetut. Jo lähes kolme neljännestä vuosisataa sitten, sen muistojuhlan johdosta, jota Suomessakin v. 1817 vietettiin luterilais-evankelisen opintunnustuksen kolmisata-vuotisen olossa-olemisen riemusta, määrättiin virsikirjaakin varten komitea, jonka toimena uuden tämmöisen kirjan aikaansaaminen oli oleva. Ja kahdeksantoista vuoden kuluttua ilmautui v. 1836 tämän toimen hedelmänä *Uusia Virsiä*-niminen kokous, jossa oli puolikahdeksatta sataa virttä, "kirkossa ja kotona veisattavia", niinkuin kirjan nimilehdellä sanotaan.

Kielellisessä ja runoudellisessa katsannossa ainakin oli tämä teos paremman virsikirjan hankkimistoimessa iso askel eteenpäin. Siitä tuli nyt ensi kerran näkyviin se, että Suomenkin kielellä voipi sepitä virsiä ilman sanoja ruhjomatta ja typistämättä, ilman ajatuksiansa vaillinaisesti tahi sopimattomin lausein lausumatta ja ilman kummallisia, vieläpä naurettaviakin sanoja ja sananmuotoja, loppusointuja hapuillessansa, käyttämättä. Vanhan virsikirjan kelvotointa kieltä tavoittelemaan ei tämän jälkeen enää kukaan virrenseppä olisi yrittävä, se oli selvä asia. Mutta kielellistä säännöllisyyttä ja runopuvullista miellyttäväisyyttä eivät "Uusien Virtten" sepitsijät olleet voineet saavuttaa ilman vahingotta. Ytimekäs lyhyys, tämä niin tärkeä tarvittava kaikessakin runoudessa, saatikka hengellisessä, oli kadonnut, ja oikean virren ruokaisan väkiliemen, käyttääksemme tämmöistä vertausta, oli sanojen tulva näissä virsissä vedellyttänyt milt'ei paljaaksi vedeksi. Tämä ulkonainen ja, niin sanoaksemme, aineellinen seikka ei kuitenkaan ollut ainoa syy niiden laimeuteen ja mehuttomuuteen. Aika, jonka lapsia ja eläjiä näiden virtten toimittajat olivat, oli rationalisen opinkäsityksen kukoistusaika, ja tämä käsitystapa, jonka alaisina tieteellisesti sivistyneet miehet Suomessakin siihen aikaan olivat, on vaikuttanut näihin virrentekijöi-

hinkin ja saattanut heidän teelmiinsä sen palavan hartauden ja elävän uskon puutteen, jonka syvällisempää hengellisyyttä elävät ja halajavat niissä heti huomasivat. Ja paljaan kielellisen ja runollisen paremmuuden tähden ei "Uusia Virsiä" olisi kukaan ottanut puolustaaksensa, jospa Suomen kielen ja runouden tunteminen ja rakastaminen olisivatkin olleet yleisemmät kuin mitä ne, Jumala nähköön, siihen aikaan vielä olivat. Tämän virsikokouksen kohtalo oli siis jo kohta sen ilmestyttyä selvä ainakin siihen määrin, ett'ei siitä olisi uuden virsikirjan emäkseksi.

Mutta paremman tämmöisen kirjan kaipaus tuli sitä suuremmaksi, kuta enemmän niiden luku eneni, joiden vaatimuksia vanha kirja ei vastannut. Ja tämmöisiä alkoi ilmautua aina useampia siinä miespolvessa, johon yhdeltä puolen Kalevala ja Kanteletar ja toiselta puolen sivistyneihinkin kansanluokkiin levenevä herännäisyys rupesivat vaikuttamaan. Mutta runsas neljännes vuosisataa kului vielä kumminkin ennenkuin asianomaiselta puolelta ryhdyttiin uusiin hankkeihin virsikirjaa varten. Tämä tapahtui v. 1863, jolloin esivallan asettama uusi virsikirja-komitea kesä- ja heinäkuilla koossa ollessansa keskusteli perustukset uudesta aljettavalle virsikirjan parantamiselle. Näitä perustuksia on tässä sitä vähemmin tarvis kertoa, kuin komitea ne ensimmäisessä virsikirjan-ehdotuksessansa, joka jo v. 1867 tuli ulos nimellä *Uusi Suomalainen Virsikirja nuottien kanssa, Armossa asetetun komitean ehdottama*, (esipuheen siv. VII ja VIII) on kylläksi esittänyt. Komitea oli tässä teoksessansa pidättänyt vanhan virsikirjan aineenjaon ja virtten lukumääränkin (413 virttä) entisellänsä. Mutta kuin näihin ei ollut mahtunut sopivia virsiä semmoisia erinäisiä tiloja ja tarpeita varten, joissa virsiä käytetään, ja tällaisten virtten kaipaus oli komitealle tuttu, antoi se seuraavana vuonna 1868 ulos *Lisäysvirsiä Uuteen Suomalaiseen Virsikirjaan, nuottien kanssa,* joita karttui 150 virttä. Yhteensä sisälsi tämä ensimmäinen ehdotus siis 563 virttä.

Se ei ollut aiottu lopulliseksi vanhan virsikirjan sijaiseksi. Asianomaiset antoivat yleisölle tilaisuuden kolmen vuoden kuluessa tehdä ehdotuksesta muistutuksia. Tämmöisiä, tärkeitäkin, oli tällä väliajalla karttunut koko joukko, kuin komitea alussa vuotta 1871 viimeisen kerran kokoutui niitä tutkimaan ja niiden mukaan käsialaansa vielä kor-

jailemaan. Täten syntyi *Uusi Suomalainen Virsikirja, Armossa asetetun komitean toinen ehdotus*, painettu Turussa v. 1871, jossa muun muassa virttenkin määrä vielä eneni 52 numerolla, joten tämä toinen ehdotus tuli sisältämään 615 virttä.

Seuraavana vuonna 1872 antoi komitean etevin ja sen työssä hartain jäsen kanslianeuvos Lönnrot tästä komitean toisesta ehdotuksesta ulos oman laitoksensa, nimellä *Suomalainen Virsikirja väliaikaiseksi tarpeeksi*. Syyt tämän teoksen ilmautumiseen lausuu tekijä esipuheessa seuraavin sanoin. "Olen", sanoo hän, "nykyisellä laitoksella kokenut noudattaa niiden mieltä, jotka ovat arvelleet kunnioitettavan Suomalaisen Virsikirjan komitean muutamissa virsikorjauksissansa liiaksi niiden vastineista vanhassa virsikirjassa poikenneen. Sillä mielellä olen pyytänyt saattaa niitä niin yhtäpitäviksi vanhain virtten kanssa, kuin mahdollisesti olen taitanut ilman sanoja ylenmääräisesti katkomatta taikka muulla tavalla kieltämme sortamatta. Missä kuitenki komitean korjaus kieltämättömästi on parempi kuin vastaava paikka vanhassa virsikirjassa, siinä se tiettävästi on koskemattani jäänyt huolimatta sen yhtäpitäväisyydestä vanhan virsikirjan kanssa." Tämän yhtäpitäväisyyden vuoksi ulkoasussakin on Lönnrot myöskin pidättänyt tuon vanhan virsikirjan numeromäärän 413, mutta monen numeron alle asettanut kaksi, toisinaan useampiakin toisinto- eli lisävirsiä, niin että tämän laitoksen virsien lukumäärä nousee 569, ja laitos tässä katsannossa siis on samankokoinen kuin komitean ensimmäinen ehdotus *).

*) Tästäkin teoksesta sai vanhus tekijä vielä tilaisuuden antaa uuden laitoksen, kuin meidän toimelias kirjankustantaja herra G. W. Edlund oli tarjoutunut tämmöistä kustantamaan. Se tuli ulos mennä vuonna (1883) nimellä *Väliaikainen Suomalainen Virsikirja; uudestaan korjattu ja neliäänisillä nuoteilla varustettu laitos.* Nuotit ovat herra kanttori J. A. G. Hymanderin taitavasta kädestä. Tämän kirjan esipuheessa sanoo Lönnrot erityiseen virsikirjatyöhönsä, vanhan komitean toimi kuin oli päättynyt, ruvenneensa siten, että hän oli "sillä pitkällä ajalla, kuin se" (vanhan komitean virsikirjatyö) "oli kestänyt, tullut siihen niin mielistyneeksi ja harrastuneeksi, ett'ei voinut siitä niin yht'äkkiä luopua, jonka tähden alkoi — — itsepäällänsä korjaella ja mielestänsä parannella Uuden Suomalaisen Virsikirjan toista ehdotusta. Siitä alkunsa sai v. 1872 ilmaantunut Suomalainen Virsikirja väliaikaiseksi tarpeeksi, josta toinen uusilla korjauksilla lisätty ja kustantajan toimesta neliäänisillä nuoteilla varustettu painos nyt ulos anne-

Tähän määrään oli virsikirjatyö valmistunut, kuin Suomessa tuli ensimmäinen kirkolliskokous v. 1876. Kokouksessa tuli virsikirja-asiakin esille, ja kahdesta seurakunnan edessä kilpailevasta ehdotuksesta antoi kokous Lönnrotin ehdotukselle voiton, päättäen näet, että vielä uusi ehdotus oli tehtävä, jonka perusteeksi piti Lönnrotin Väliaikaisen Virsikirjan ohessa myös pantaman vanha virsikirja. Tätä työtä tekemään valittiin uusi komitea, jolle mainitun käskyn lisäksi annettiin virsikirjan yksityisiä jakoja ja kohtia koskeva ohjesääntö, ja muun muassa lausuttiin sekin, että uudessa ehdotuksessa piti ajatusten ja sanojen juhlallisuudelle täysi arvo annettaman, ja liian arkipäiväisiä puheenparsia vältettämään. Uusi komitea tarttui innolla työhön, joka sille täten oli määrätty, ja jo v. 1880 tuli sen teos ulos nimellä *Uusi Suomalaisen Virsikirjan ehdoitus, Kirkolliskokouksen valitseman komitean tekemä,* joka 413 virren ja 17 lisävirren numerojen alla sisältää 552 virttä; näista komitea kuitenkin erinäisistä syistä katsoo 13 erittäin merkittyä virttä epäilyksen-alaiseksi ja on ehdottelemaansa virsikirjan sisällyksen aineenmukaiseen jakoluetteoon siis ottanut vaan 539 virttä.

Tämä teos on nyt Suomen seurakunnan tarkastettavana, ja jokaisen yksityisenkin seurakunnan-jäsenen sekä oikeus että velvollisuus on, jos hänellä tämmöiseen tarkastustyöhön on kykyä, tästä niin tärkeän kirjan ehdotuksesta antaa lausuntonsa. Tätä tekemään velvoittaa tämän kirjoittajan ei ainoastaan hänen seurakuntalaisuutensa, vaan myöskin pääkaupungin seurakunnan vaali, jolla se määräsi hänet niiden miesten joukkoon, joiden sen puolesta on annettava lausunto tästä uudesta virsikirjan-ehdotuksesta. Hänellä ei ole kuitenkaan niin suurta luottamusta tietoonsa ja muuhun kykyynsä, että hän uskaltaisi ruveta tämmöistä teosta kaikinpuolisesti tarkastamaan. Jättäen kirjan opillisen

---

taan." Virsien luku tässä laitoksessa on 500, joista itse virsikirjaa 413 virttä — siis vieläkin tuo milt'ei taikauskoiseksi tullut 413! — ja loput "lisävirsiä". Korjaukset ovat enimmiten virtten valikoimisen alalta taikkapa sitten niiden lyhennyksiä. Vähemmin on korjauksia tehty virsien sanoihin eli tekstiin, ja merkillistä on, ett'ei kirkolliskokouksen asettaman komitean korjaukset näytä vaikuttaneen Lönnrotiin. Päin vastoin polemiseeraa hän esipuheessa useampaa komitean muutosta vastaan. Mutta siitä enemmän jäljempänä.

puolen muiden, semmoiseen työhön kykenevämpien tutkittavaksi, tahtoo hän seuraavilla lehdillä arvostella kirjaa kielellis-runolliselta puolelta, puoli, jolla hän luulee paremmin pystyvänsä tämänkaltaiseen toimeen.

Aluksi on kirkolliskokouksen asettaman komitean työstä lausuttava, että tämän työn hedelmät monessa kohdin ovat onnistuneita. Tämä koskee enimmästi virtten sisällystä. Lyhennykset ovat ylipään miellyttäviä. Usein on komitea keksinyt paremman sanan kuin mitä entisen komitean tahi Lönnrotin ehdotuksissa on. Usein on ajatus tullut lausutuksi vakavammin ja selvemmin kuin näissä. Nämät edut tulevat olletikin ilmi Davidin psalmeista tehdyissä virsissä, joissa sisällys usein on saanut kristillisemmän ryhdin kuin psalmien tämänedellisissä virreksi-sepityksissä. Vakavammuutta näkyy komitea myöskin tarkoittaneen sillä, että verbin freqventativi-johdoksia ja sen koncessivi- ja konditionalis-moduksia, joita muotoja vanha virsikirja ja entisen komitean sekä Lönnrotinkin ehdotukset käyttävät ehkä liiaksi, on vältetty, missä suinkin on voitu. Tässä on kuitenkin mielestämme menty liikoihin. Aivan oikein sanoo Lönnrot viimeisen laitoksensa esipuheessa, että "yhteinen kansa itsekin" usein käyttää mainittuja verbin taivutusmuotoja, "vaikka ei asia, josta lausuu, ole ensinkään epäilyksen alainen", jonka omituisuuden Lönnrot katsoo perustuvan siihen, että kansa pitää "suoratapaista lausuntoa ikääskuin röykkeytenä eli kerskailemisena, jota sentähden välistä liiaksikin varovat". Varmaa on, että nämät muodot useinkin antavat lausumalle enemmän pehmeyttä ja runopuvulle enemmän vaihtelevaisuutta.

Liiaksi on komitea myöskin hyljeksinyt muutamia vanhan virsikirjan käyttämiä ja kaikissa ehdotuksissa edellensä käytetyitä sanoja, semmoisia kuin *lainata, mahtaa, juur, ratki* j. m. Tästä asiasta lausuu Lönnrot näin. "Tarpeettomaksi ja sopimattomaksi katsoin myös sitä että vanhassa virsikirjassa ja muissa hengellisissä virsissä vuosisatoina käytetyitä ja sen kautta jokaiselle tutuiksi ja ymmärrettäviksi tulleita sanoja hyljätään siten kuin 1880 vuoden ehdotuksessa on tehty. Semmoisia ovat esimerkiksi sana *lainata*, käytettynä Jumalan antamisesta, sana *mahtaa*, kun sillä tarkotetaan toivomista, tahtomista eli aikomista, sana *kuin* = joka, sana *juur* = aivan, peräti y. m."

Ja kuin nyt näin jo olemme joutuneet kielelliselle alalle, niin rivitämme tähän ensiksi semmoisia muistutuksia 1880 vuoden ehdotuksen kielestä, jotka koskevat sitä kokonaisuudessansa, luetellen sen jälkeen järjestyksessä ne yksityisten virtten kohdat, johon meillä on muistuttamista.

Moittia ei kenkään voine komiteaa siitä, että se on vanhan virsikirjan käyttämän *piru*-sanan, jota se sanoo "raa'aksi", niin sanoaksemme pannut viralta ja sen sijassa käyttänyt sanoja *perkele* ja *saatana*, joita se pitää "säädyllisempinä". Tätä tuskin olisi huomattukaan, ell'ei komitea esipuheessansa nimenomaan olisi sitä maininnut, sillä kyllä näitä jälkimmäisiä sanoja käytetään vanhassakin virsikirjassa ja kaikissa uudemmissa ehdotuksissa *piru*-sanan kanssa sekaisin, joten yleisö ne hyvin kyllä tuntee. Mitä näiden nimitysten "raakuuteen" ja "säädyllisyyteen" tulee, niin luulemme, että yleinen mielipide niistä on päinvastainen sille, mitä komitea niistä luulee ja lausuu. Sanat *perkele* ja *saatana* niin hyvin pahan hengen niminä kuin kirouksina ovat raastavammat ja kauheammat kuin sana *piru*, jolla on vienompi, laimeampi merkitys ja jota siis tavallaan voipi sanoa "säädyllisemmäksi" s. o. vähemmän raaksi kuin noita toisia. Tämän todistaa komiteakin, arvellessaan *piru*-sanaa senmerkitykselliseksi kuin ruots. sana *fan* on. Tätä ei kuitenkaan voitane täysin myöntää; korkeintaan vastaa *fan* nykyisen suomen sanoja *hitto* tahi *lempo*, ja alkujansa se ei olekaan pahan hengen nomen proprium, vaan ainoastaan lyhennys vanhemmista *fanden*, *fiandin* = fienden (vihamies); suomea ja ruotsia osaavan on mahdotoin olla huomaamatta, että *fan*-sanan merkitys on paljoa vienompi kuin puheenalaisen suomalaisen sanan. Tämän vahvikkeeksi lisäämme Lönnrotin kanssa, että *fan*-sanaa ei ole käytetty ruotsalaisessa raamatunkäännöksessä, niinkuin *piru*-sanaa suomalaisessa. Tämä seikka kyllä oikeuttaa sen käyttämisen virsikirjassakin. Mutta mainitsemamme vienous tahi laimeus sen merkityksessä tekee tämän sanan milt'ei eufemismiksi, ja juuri tästä syystä tulee sen käyttäminen arveluttavaksi, missä, niinkuin virsikirjassa, täydellä todella on kysymys ihmisen peljättävästä vihamiehestä. Toinen ja vielä tukevampi syy mainitun sanan korvaamiseen virsikirjassa noilla toisilla nimityksillä on raamatussa, -- ja raamattuhan se virsikirjan tekijällä pitää olla ensimmäisenä ja

etevinnä ojennusnuorana. Se on se seikka, että *piru*-sanaa varsin vähän käytetään ainakin uudessa testamentissä siihen nähden kuin sanoja *perkele* ja *saatana*. Edellistä nimitystä tuskin tavattanee muualla kuin Mattheuksen evankeliumissa (esim. 8. 16, 9. 32, 12. 22), jota vastaan *saatana*-sanaa jo löytyy enemmälti käytettynä (esim. Matth. 4. 10, Luk. 4. 8, Rom. 16. 20, 1 Kor. 7. 5, Ilm. k. 20. 7), ja nimitys *perkele* siellä tulee alinomaa vastaan (esim. Matth. 4. 5, 8. 31, 9. 33, 13. 39, 15. 22, 17. 18, 25. 41, Mark. 1. 32, 5. 12, 18, Luk. 4. 2, 41, 8. 12, 27, 9. 49, 11. 14, 20, 1 Kor. 10. 21, 1 Tim. 4. 1, 1 Piet. 5. 8, Ilm. k. 16. 14, 20. 10); *perkele* ja *saatana* ovat yhdessä Ilm. k. 20. 2. Sitä pahaa henkeä, jonka luultiin ruumiillisesti vaivaavan ihmistä, mainitaan milloin *pahaksi hengeksi* vaan (Luk. 7. 21, Ap. T. 19. 12, 13, 15, 16), milloin *riettaaksi* ja *riettaiseksi hengeksi* (Matth. 12. 43, Luk. 6. 18, 11. 24), milloin *saastaiseksi hengeksi* (Mark. 5. 2, Ap. T. 5. 16). Runotaiteellisessa katsannossa on *piru*-sana, se kuin on kaksitavuinen, varsin kevyt käyttää, jota vastaan kolmitavuinen *saatana*, ehkä kyllä soinnukas, on hankalampi, ja *perkele*, joka oikeastaan on nelitavuinen, runossa on milt'ei hallitsematoin. Onnitella voimme komiteaa, joka niin moneen paikkaan on voinut sulloa jomman-kumman näistä nimityksistä *piru*-sanan sijaan. Epähuomiostako lienee tämä sana kuitenkin muutamissa kohdin jätetty olemaan, esim. 141 b. 10.

Arveluttava sitä vastaan on eräs toinen komitean poikkeus käytäntötavasta vanhassa virsikirjassa ja kaikissa edellisissä ehdotuksissa. Me tarkoitamme sitä, että huudahdussanan *o!* sijassa on käytetty *oi*-sanaa, siitä muka syystä, että *o* "ei ollenkaan ole suomalainen", vaan *oi* on, "joka ei suinkaan sisällä mitään valitusta, vaan (jota) esim. vanhoissa runoissamme aina käytetään puhuteltaessa". Tällä muutoksella on komitea kuitenkin tehnyt suuren vahingon. Jos *o*-huudahdusta raamatussa ja sen mukaan virsikirjassakin olisi vaan käytetty, niinkuin *oi*-ta usein Kalevalassa, puhuttelu-lauseen alkuna, niin olisi komitea oikeassa. Mutta jokainen raamattua ja virsikirjaa lukenut tietää, että tällä sanalla näissä kirjoissa tarkoitetaan toisinaan valitusta, useimmin juhlallisuutta, suurta kunnioitusta, ylistystä, jonkalaisten tunnetten huudahdukseksi *oi* ei ensinkään kelpaa. Koettakaanpahan komitea lukea esim. värsyn (Rom. 11. 33): "O sitä Jumalan rikkauden, ja viisauden,

ja tunnon syvyyttä! kuinka tutkimattomat ovat hänen tuomionsa, ja käsittämättömät hänen tiensä!" panemalla *o*-n sijaan *oi*-n, lukea näet semmoisten kuullen, joilla on nautintoa suomenkielisten hengellisten kirjain lukemisesta, niin on komitea kuuleva, ett'ei *oi* siinä ollenkaan ole paikallaan. Sama on sanottava seuraavistakin raamatunpaikoista: "O kuinka suloiset ovat niiden jalat, kuin rauhaa julistavat, niiden, kuin hyvää julistavat," Rom. 10. 15; "Sinä rakastit vanhurskautta, ja vihasit vääryyttä, sentähden on sinun, o Jumala, sinun Jumalas voidellut iloöljyllä, enää kuin sinun osaveljes," Hebr. 1. 9. (Kieliopillisesti vokativinen on *o* suomalaisessa raamatunkäännöksessä ani harvoin, esim. Rom. 2. 1, 3, 9. 20.) Ja mitä *oi*-sanaan tulee, niin myönsimme vast'ikään komiteallе, että se Kalevalassa eli "vanhoissa" (karjalaisissa) runoissa on puhuttelu-interjektioni, mutta kiiruhdamme lisäämään, että sillä niissäkin usein merkitään valitusta, esim. seuraavissa lausumissa: "oi poloinen, päiviäni"; "oi on maamo kantajani, jo on syytä syntynynnä, taikoja tapahtununna"; "oi emoni kantajani, itkenpä minä jotakin"; "oi on Ahti poikaseni, ellös lähtekö sotahan"; "oi emoni kantajani, vaivan nähnyt vaaliani, tietäisitkö, tuutisitko, miss' on poikasi poloinen". Tärkeämpää vielä on, että Suomen nykyinen kansa (ja tällehän virsikirjaa hankitaan), missä se ymmärtää *oi*-sanaa miksikään — jonkalainen asian laita ei likimainkaan kaikkialla liene — käsittää tämän huudahduksen sisältävän valitusta, kaipausta, surkuttelemista, toisinaan nuhteluakin. Valituksen interjektionina käytetään *oi*-sanaa itse raamatun-käännöksessäkin, ainakin seuraavissa Psaltarin paikoissa: "Oi Herra, älä rankaise minua vihassas, ja älä minua julmuudessas kurita" 6. 2 *); "Oi, jos apu tulis Israelille Zionista", 14. 7; "Oi, jos apu tulis Zionista Israelille", 53. 7. (Muissa kirjoissa ja muissa paikoissa raamattua sitä tuskin tavattaneenkaan.) Mutta juhlallisuutta, ylistystä tahi harrasta halajamista

*) Komitea ei näytä huomainneen sitä, että *oi*-sanaa on käytetty raamatunkäännöksessä, koska se ei tätä seikkaa vedä sen virsikirjassa käyttämisen puolustukseksi. Omituisen kepposen on tämä huomaamattomuus tehnyt komitealle. Tuon ylhäällä mainitsemamme 6:n psalmin alun, jossa *oi*-sana tavataan ("oi Herra, älä rankaise minua vihassas"), on komitea näet pannut kuulumaan (28. 1): "*Ah* älä, Herra, minua Rankaise vihassasi". Miksi alkuperäinen "suomalainen" ja raamatun-kääntäjäinkin käyttämä *oi* ei tässä kohdin kelvannut?

ja rukousta tarkoitettaessa käytetään Psaltarissakin aina *o*-sanaa, esim. "O Herra, minä olen sinun palvelias, minä olen sinun palvelias, sinun piikas poika: sinä olet minun siteeni vallallensa päästänyt", Ps. 116. 16; "Tämä on se päivä, jonka Herra teki: iloitkaamme ja riemuitkaamme hänessä; o Herra, auta, o Herra, anna menestyä", Ps. 118. 24, 25; "O joska minun tieni ojettaisiin pitämään sinun säätyjäs", Ps. 119. 5. Mitä siihen tulee, ett'ei *o*-sana "ole ollenkaan suomalainen", niin ei sen muukalaista perijuurta kukaan kieltäne. Mutta tämän tähden se ei ole hyljättävä. Muukalainen tämä sana on luultavasti kaikissa muissakin Europan kielissä. Tunnettu on, että vanha Kreikan kieli aina käytti vokativi-sijan kanssa yhdessä puhuttelu-partikelia ὦ, ja tämä se on, joka kreikkalais-ruomalaisen kirkkokielen kautta levisi kaikkien niiden kansain kieliin, jotka omaksensa ottivat Kristin uskon. Hengelliseltä alalta on se niissä tullut käytettäväksi maallisessakin puheessa, milloin tässä tunteen lausumalle tahdotaan antaa korkeuden tahi juhlallisuuden asu. Virsikirjassa ja hengellisellä alalla ylipään huomaa Suomenkin kansa hyvin hyvästi nämät tämän interjektionin merkitykset, jota vastaan *oi*-sana tällä alalla sille on joko outo tahi loukkaavainen. Jos sanoja muukalaisen perijuurensa tähden ruvettaisiin hyljeksimään, niin montako nimitystä meidän kirkolliseenkaan ja hengelliseen kieleemme jäisi jäljelle! Sanat *raamattu*, *testamentti*, *evankeliumi*, *apostoli*, *pappi*, *kirkko*, *kellò*, *messu*, *rippi* ja lukemattomat muut ovat muukalaista perijuurta, mutta tarvitseeko ja voidaanko niiden sijaan panna omakielisiä? Komitealle ei ole astunut päähän suomentaa tahi virsikirjasta ulossulkea semmoisia sanoja kuin *amen*, *hosianna*, *halleluja*, *sebaot* j. m., vaikka ne ovat vielä kaukaisempaa muukalaista perijuurta kuin puheenalainen huudahdussana, eikä komitea ole *oi*-llansa korvannut tuota peräti ruotsalaista tahi ainakin germanilaista interjektionia *ah*. Minkätähden? Sen tähden, että komitea on tietänyt Suomen kansan jo rakastavan näitäkin sanoja hengellisessä kielessänsä ja niiden sen mielessä herättävän tunteita, jotka hengellisesti hartaalle ovat kalliita. Juuri tämmöinen sana on *o*-sanakin. Olkoon siis sekin entisellänsä! Tämän kirjoittaja ainakin panee puolestansa jyrkän vastalauseen sen korvaamista vastaan *oi*-sanalla *).

*) Ylimalkaan ovat muutokset hengellisessä kielessä, missä ne eivät ole ilmeisten vikojen poistamista, vastoinmielisiä, ja tämä kieli pysyy mielellään van-

2

Laulun luonteesta seuraa, että se, minkä laulaja yhdessä henkäyksessänsä laulaa, eli säe, on joko kokonainen lause tahi kumminkin isompi lauseen osa. Tämmöiset ovatkin säkeet kaikissa laulamalla tehdyissä runoissa, olkootpa nämät sitten kansan laulamia tahi yksityisen runoilijan, jolla myöskin, vaikka hän runoa sepitessänsä ei varsinaisesti laulakaan, runon syntyminen tapahtuu ikäänkuin sisällisen laulannon tahdissa, nim. kuin hän on oikea runoilija. Huonot runoilijat sitä vastaan kirjoittavat lyyrillisiäkin runoelmia, ei korvalla kuultaviksi, vaan silmällä nähtäviksi, s. o. he pitävät huolen siitä, että mitta ja sointu ovat oikein, mutta ei siitä, minkälainen suhde säkeen ja siinä olevan lauseen tahi lauseenosan välillä on. Tästä se tulee, että nykyisaikaisissa laulurunoelmissa useinkin nähdään piste keskellä säettä, vielä useammin se, että säe päättyy jollakulla seuraavan säkeen lauseesen kuuluvalla pronominilla tahi partikelilla, niinkuin *se*, *joka*, *että*, *vaikka*, *missä*, *pois*, taikka että säe alkaa edellisen säkeen lauseesen kuuluvalla sanalla ja tämän lisäksi sisältää alun toista lausetta, tahi että välttämättömästi yhteen kuuluvat sanat tavataan eri säkeissä. Arvattava on, mikä häirinki tämmöisestä on laululle. Kadensi laulannossa on pieni musiikillinen kokonaisuus, ja sitä vastaavan säkeen pitäisi siis myöskin olla pieni ajatuksellinen kokonaisuus s. o. lause tahi lauseenosa. Mutta semmoistahan se ei ole, kuin siinä toinen lause loppuu, toinen alkaa, jonka jälkimmäisen sisällystä laulaja ei tule tuntemaan ennenkuin vasta seuraavata säettä laulaessansa. Kirkkovirsissä, joita veisataan verkalleen ja pitkävetoisesti, ovat täten rakennetut säkeet, jos missään, turmiolliset ja peräti hyljättävät *). Tämmöisiä huonoja en-

---

hemmalla kannalla kuin tavallinen arkikieli. Se loukkaisi esim. ruotsalaisen hengellistä tunnetta, jos nimitys *Menniskones son* muutettaisiin tavalliseksi *Menniskans son*, taikka jos totutun *Fader vår* asemesta sanottaisiin *Vår fader* tahi *Vår far*. Tästä asiasta lausuu prof. Es. Tegnér tulopuheessansa ruotsalaiseen Akademiaan ("Om poesiens språk") valaisevia mietteitä; katso *Svenska Akademiens Handlingar*, *58:de Delen*, siv. 40 ss.

*) Sukua huonolle enjambementille on huono pysähdys, joka tekee yhtä pahan vaikutuksen luettaessa kuin edellinen laulettaessa. Pysähdyksen tarkka vaariinottaminen tulee olletikin kysymykseen antiikin runolajeissa. Eräs näitä on niinkutsuttu eleginen, jota nykyajankin runoilijat usein käyttävät. Sen runomi-

j a m b e m e n t e j a tavataan puheenalaisessa virsikirjan-ehdotuksessa sangen paljo. Niistä voimme tässä luetella vaan muutamia. Jo 1:sen virren 3:ssa värsyssä tapaamme

Ken sitä turhaan lausuu, *sen*
Mä ankarasti rankaisen.

Täksi on muutettu Lönnrotin

Ken sitä turhaan lausunee,
Sen Herra kostaa, rankaisee

jossa laulanto ja lause kauniisti käyvät yhteen. Muutokseen on nähtävästi ollut syynä tuo komitean kauhu koncessivi-muotoa, joka kuitenkin tässä kohdin on parempi ja alkuperäisemmän suomalaisen kielenkäytännön mukaan oikeampi kuin indikativi. Väliaikaisen virsikirjansa toisessa laitoksessa on L. pidättänyt nämät säkeet entisellänsä. — Edelleen

15 c. 1: Oi armon merta ihmeellistä,
Kuink' autuas sen vesi on!
Syyn kaiken pois se huuhtoo, *mistä*
Rangaistus uhkas loputon.

29. 12: Kuitenkin sä katsot sitä,
Herra, *mitä*
Köyhän täytyy kärsiä.

Täksi on muutettu L:n

Kuitenkin sä katsot, Herra,
Muistat kerran,
Köyhän tuskan, vaivan kans

joka on likempänä vanhan virsikirjan sanoja

Tiedän kuitenk', ettäs, Herra,
Muistat kerran
Köyhän tuskan, vaivan kanss

---

tallinen omituisuus on, että siinä säkeet ovat parittain (josta nimi d i s t i c h o n), toinen säe kuusimittainen, toinen viisimittainen, ja että jälkimmäisen keskellä on pysähdys, jonka kohdalla ei millään tavalla saa olla säkeen jälkimäisen osan lauseesen kuuluva sana. Että viimeksi mainitun säännön laiminlyönti, vaikkapa suurenkin runotaiturin tekemä, turmelee muuten ihmeteltävän teelmän, näkyy Schillerin distichonista "der Kunstgriff":

Wollt ihr zugleich den Kindern der Welt und den Frommen gefallen,
Malet die Wollust, — *nur* malet den Teufel dazu!

mutta jonka L. kuitenkin Vä. V. II:ssa tarpeettomasti on muuttanut konstikkaammaksi

Kuitenkin sä, Herra, sitä
Katsot, *mitä*
Köyhä saapi kärsiä.

46. 7: Jotk' ennen onnessani
Olivat tuttavani
Ja rakkaat ystävät,
Nyt luopui kaikki, *multa*
Näin raskautetulta
Apunsa kieltävät.

L:lla on tämä säe molemmissa laitoksissa:

— — — — — —
Nyt luopuvat minusta,
Apua, lohdutusta
Minulta kieltävät

joka tuonkin pahan leikkauksen kanssa *mi-nústa* on edellistä parempi.

221. 2: Kuink' ilo joukon valitun
Ja pyhä rauha taivaan
Sielussan' viihtyisi, *se kun*
Näin maallinen on aivan?

228. 5: Siis, kristitty, äl' epäile,
Lujasti voit sä luottaa:
Jumalan käs' on vahva, *se*
Kyll' aina avun tuottaa.

L:lla vastaa tätä molemmissa laitoksissa 9:s värsy näin:

Niin emme mahda epäillä,
Vaan vahvast' Herraan luottaa:
Jumalan käsi väkevä
Kyll' aina avun tuottaa

joka on yksinkertaisempaa ja selvempää. Loukkauskivenä komitealle on ollut sana *mahda*. Mutta kuka voipi ymmärtää L:n värsyn väärin?

229. 4: Oi sana kallis, *vaikka pois*
Hyljätty monta kertaa,
Mik' ihmisviisaus se vois
Sinulle vetää vertaa?
Lujempaa turvaa meille *ken*
Voi tuoda mistään muusta,

Kuin armon sana ikuinen,
Lähtenyt Herran suusta.

L:lla kuuluu tämä säe molemmissa laitoksissa:

Ja kuitenkin niin unhottaa
Tään sanan moni täällä,
Vaikk'ei sen vertaa viisautta
Maan löydy kaiken päällä;
Ei tuskassa, ei vaivassa
Tääll' ole turvaa muusta
Kuin yksin siitä sanasta,
Kuin lähtee Herran suusta.

Loukkauskivenä on ollut sana *kuin* viimeisessä rivissä. Puoli Suomea ja koko raamattu käyttävät tätä sanaa relativisena pronominina (juuri samoin kuin ruotsin kielessä käytetään vastaavaista adverbiä *som* semmoisena). Miksi ei sitä siis saisi hätätilassa käyttää virsikirjassakin siten?

253. 3: Ole kanssan', mua *että*
Saatana ei saisi pettää.

L:lla kummassakin laitoksessa:

Ole kanssan', ett'ei saatan
Mua heikkoo pettää saata.

Sekä L:n että komitean korjattavat. L:n sanoilla on kuitenkin se etu, että ovat yhtä kuin V. V:n:

Ole kanssan', ett'ei saatan'
Minua heikkoo pettää saata.

280 b. 3: Näin Kristus varoittaaapi:
Ken lihaan kylvää, *se*
Hedelmät lihan saapi,
Ja kadotus on ne.

Paitse huonoa enjambementia on tässä viimeinen säe kummallinen.

295. 7: Vaikk' paljon puuttuupi
Mult', on se turvani.

L:lla molemmissa laitoksissa yhtäpitävästi:

Mä köyhä olen juur,
Mut rakkautes suur,

jossa lause- ja säerakennus ovat selvät ja loppusointu parempi kuin komitean säkeessä. Nuo *i*:hin päättyvät soinnut, joita komitea hyvin paljon käyttää, tekevät niiden laulamisen pillittämiseksi.

314. 1: Rauha riemun luopi; *missä*
Rauha, siellä riemastus.

374. 3: Kun päivä päättyy, *kohta*
Ihanat tähdet hohtaa.

Jälkimmäinen enjambement peritty L:lta. Yksinkertaisemman mielessä tulevat tämmöiset lauseet hänen verkalleen laulaessansa antamaan ajatukset:

Rauha riemun luopi, missä?
Rauha siellä, riemastus.

Kun päivä päättyy kohta,
Ihanat tähdet hohtaa.

399. 6: Kas siemenkin virkoopi, *vaikka*
Sen maaks' oli muuttanut multa.

Peritty L:lta, joka tässä on pidättänyt tämän virren uudesta-suomentajan Knut Legat Lindströmin lausumatavan. Viimeksi mainittu ei käytännöllisesti osannut paljon ensinkään suomen kieltä, vaan "borrasi" (porasi) virtensä, niinkuin hän sitä mainitsi, sanakirjan ja kieliopin avulla. Ei ihme siis, että "borraamisen" jälkiä on jäänyt virsiin; ihmeellisempää on, ett'eivät korjaajat niitä ole korjanneet.

160. 10: Happamaton taivaan leipä
Ravitsee nyt sielua;
Se on Jesus itse, *eipä*
Muuta mitään tarvita.

Tämäkin on peritty L:lta ja korjaamatoinna vielä L:n toisessakin laitoksessa.

134. 1: Haltuus antaun; *tuskissani*
Olet ainoo auttajan'.

L:lla paremmin:

Haltuus tahdon itsen' antaa;
Olet ainoo auttajan',

joka on sanasta sanaan niinkuin vanhassa virsikirjassa.

270. 4: Maailman kunnia, kulje
Kauvas, loistos sulje.

V. V:ssa paremmin:

Kauvas, kunnia, kulje,
Itses minult' sulje.

282. 1: Katsos itsetunto vaikein
Taito on, vaan paras kaikkein.

Sana *itsetunto* on liian outo ja abstraktinen. L:lla paremmin:

Paras taito, oppiminen
Ompi itsens' tunteminen

ja paremmin V. V:ssakin:

Paras taito tok' on tämä,
Itsens' taitaa tarkast' nähdä.

Entinen komitea ja L. ovat ehdotuksissansa enemmälti viljelleet erästä lausumatapaa, joka tosin ei ole heidän keksimänsä, vaan joka ansaitsi ja ansaitsee tulla enemmän käytäntöön, sillä se edistää lyhyyttä ja vilkkautta. Tämä on se tapa, kuin rukouslausumissa 2 p. imp., esim. *auta, suo, anna,* yhdistetään ilman *että*-sanaa verbum finitumin kanssa, ja lausutaan esim. "*suo* nöyrä olla *voisin*". Tämän lausumatavan on uusi komitea hyljännyt ja, monesti suurella vaivalla ja hankaluudella, joko telkkinyt *että*-sanan lauseesen taikka muuten muuntanut semmoiset lauseet, joissa edeltäjät ovat käyttäneet tätä tapaa. Enimmästi on se tämmöisissä tiloissa käyttänyt 2 p. imp. sanasta *tehdä* ynnä *että*-sanan kanssa ja lausunut esim. "*tee ett*' Henkes vaikuttaapi" 160. 2, "*tee että* armos saisin" 262. 2, "*tee että* pahaa vihaan", "*tee ett*' turvaas toivoll' anon", 267. 3, 4, "*tee ett*' aina Henkes voimin Sielun' sotii, voittaapi" 294. 3, "*tee että* sanas kallis meille saarnattais" 297 b. 2, "*tee* vaan, *ett*' oikein rukoilen" 299 b. 3, "*tee että* tääkin kuritus Meit' auttaa parannukseen" 309 b. 5, "*tee ett*' elin-aikani, Aina loppuun asti, Laupiasta lahjaasi Käytän taitavasti" 320. 5, "*tee että* virkani Mä oikein toimitan", "*tee että* muistaisin" 322. 1, 5, "*tee että* tunnossas mä kasvaisin" 329 b. 4, "näin *tee, ett*' ois mulla uni" 377. 4, "*tee ett*' en mä huku vaivaan" 393. 2, "*tee, että* aina valppaina Varromme tuloasi" 402. 5, "Herra, *tee, ett*' hän voi painaa" 421. 2. Välimerkkiä *tee*-sanan jälkeen on milloin käytetty, milloin ei. Tämä lausumatapa, jonka sopivaisuudesta Jumalalle puhuttaessa voipi olla eri mieliä, on suomen kielessä aivan uutta ja on luultavasti komitean keksimä. Tämän kirjoittaja ainakaan ei ole kuullut eikä nähnyt sitä ennen. Ei se ole ruotsalaisuuskaan; mutta Saksan kielessä on siihen vivahtava lausumatapa, esim. *mache, dass* du kommst fort! Vai olisiko tuo latinan mukailua?

Tällähän on omituinen lausumansa *fac, ut;* esim. mainiossa virressä "Stabat mater" kuuluu eräs kohta:

Quando corpus morietur,
Fac, ut animae donetur
Paradisi gloria!

Olkoonpa mitä onkin, mutta suomea ei puheenalainen outo lausuma ole, ja tämän kirjoittaja puolestansa ei voi hyväksyä tämmöistä lausumaa virsikirjassa olevaksi.

Uutta puheenalaisessa ehdotuksessa on sekin, että siinä *k*-konsonantti ylipään pehmennetään itämurteen tavoin. Kuin raamattu on käännetty pehmeimmällä länsimurteen kielellä, niin on komitean menettely tässä kohdin varsin arveluttava. Raamattu käyttää esim. *pelvotta, rohvaisnut, näljän, hyljään, polvun,* mutta komitea kirjoittaa esim. *hylkää* 16 d. 4, 87. 4, *pelotta* 154. 5, 390. 2, 405. 7, *pelot* 412. 8, *nälästä* 204. 3, *nälän* 268 b. 4 ja siv. 234 jaonnimessä, *nälissämme* 315. 8. Huomaittava on, että *k*:n pehmentävät *l*:n ja *r*:n jälkeen puoli Suomen kansaa ja enimmät sisarkielistä samoin kuin meidän länsimurre. Ne nykyisimmät kirjoittajat siis, jotka tässä kohdin noudattavat itämurretta, sekä poikkeavat vanhemman kirjallisuuden kielestä että myös tahtovat yleiseksi säännöksi korottaa vähemmistön käytäntötapaa. Tämän lisäksi mainittakoon vielä, että länsisuomalaiset *näljän, pelvotta, särjen, hyljätä* ovat ääneltänsä kauniimpia sekä runomitallisesti edullisempia kuin nuo kuivat ja kaiuttomat itäsuomalaiset *nälän, pelotta, sären, hylätä.* Miksi tarvitsee siis näitä tyrkyttää virsikirjaan?

Itäsuomalaisuus hajahtaa muutenkin komitean käsialasta enemmän kuin semmoisessa yleisessä kirjassa kuin virsikirjassa hyvä on. Onnettominna itäsuomalaisuuden tuotteena lienee mainittava se, kuin raamatullinen sana *halajan* on muutettu sanaksi *haluan,* esim. 68. 2, jossa L:lla, V. V:ssa ja alkuperäisessä psalmissa on *halajan,* 72. 4, jossa seikka on aivan samanlainen, 135. 2, jossa L:lla ja V. V:ssa samoin on *halajan,* 412 b. 7. Varsin väärin on komitea ymmärtänyt nämät sanat, luullen niitä synonymeiksi. *Halajaminen* on hartaampi, sisällisempi, lämpimämpi *haluaminen.* Tästä on arvattava, että lausuma on jokseenkin laimistunut niissä paikoissa, joihin komitea on *halajan*-sanan sijaan pannut *haluan*-sanan. Vaikea on ymmärtää, mitä komitea on tällä muu-

toksella tarkoittanut, kuin edellinen sana on kaikille hyvin tunnettu, jotka hengellistä kirjallisuutta viljelevät suomen kielellä. Muutamassa kohdin on kirjassa myöskin *haluupi* 412 b. 7, joka on murteellinen, kauhean ruma supistus sanaa *haluaapi*. Samanlaisia ovat *tajuumme* = tajuamme 19. 4, *tajuu* = tajua 269 c. 4, *eriin* = eriän 253. 9, *erii* = eriää 287. 5. Itämurteellisia ovat edelleen: *valehtelija* = valhettelija 27. 5, *unohtanut* = unhottanut 65. 5 (näistäkin sanoista ovat länsisuomalaiset muodot nykyisessä runoudessa edullisemmat kuin itämurteen muodot), *avittaa* (karjalainen) = auttaa 83. 1 (sekä L:lla että V. V:ssa on *auttaa), vain* (karjal.) = vaan (yleinen) 158. 6, *hänet* 3. 3, jota akkusativi-muotoa komitea muutoin ei ole käyttänyt. Sanan *kulkiaimena* 251 c. 1 on komitea perinyt L:lta, mutta oiaissut sen vääräksi; L:lla se on oikein *kulkiamena* = kulkijamena, joten se kuuluu Savossa, jossa sitä enimmästi käytetään. Refleksivi-verbejä ei raamatun kieli tunne, eikä niitä pitäisi käyttää virsikirjassa, siitä syystä että yhteinen kansa koko länteisessä osassa maatamme ei tunne niitä; tämmöisiä ovat *antaun* 134. 1, *laskeiten* = laskeutuen 192. 3. Murteellinen, vaikka ei itä-, on myöskin sana *tännen* = tänne, (josta muka on saatu sointupari sanalle *ennen*) 106. 1, 258 b. 2. Itämurteellinen taas on sana *laittaa* merkityksessä lähettää, 428. 2:

Sanansaattajias, Herra,
Laita yhä enemmin
Levittämään lahjojasi j. n. e.

Sana *äkkiä* supistuu karjalaisesti sanaksi *äkkii;* luultavasti olettaen että tämä supistusmuoto oikeastaan olisi illativi on komitea kirjoittanut *äkkiin* 77. 3, 380. 3; V. V:ssa on näissä paikoissa *äkist'* ja *äkilt'*. Yhtä olematoin kuin *äkkiin* on *ilmiin* = ilmi 402. 2 säkeessä: "kaikk' *ilmiin* tuopi hauta". Komitea kirjoittaa *ehdoitus*, mutta taas kuivasti pohjolaisesti *kukostaisi* = 69. 5 ja *erottaa* = eroittaa 388. 1.

Mutta vaikka komitea näin muodoin on kielen asussa ja sanoissakin horjahdellut itämurteen puolelle ja muutamissa seikoissa säännöllisestikin tätä noudattanut, tapaa lukija komitean ehdotuksesta aivan odottamattomia länsisuomalaisuuksiakin. Semmoisia ovat esim imperfektit *vaatei* 170. 2, *kärsei* 198. 3 ("he kärsei"), *suomeit* 334. 3, jonkalaisia muotoja tämän kirjoittaja virsikirjassa ei katsoisi hyljättäviksi, kuin

ne ovat vanhoja tuttuja raamatusta, jos vaan kaikista *i*-päätellisistä verbeistä imperfekti muodostetaan täten, jota komitea kuitenkaan ei ole tehnyt. Noiden kolmen mainitsemamme verbimuodon johdosta, joissa komitea on muuttamattomana pidättänyt länsisuomalaisen raamatunlukijalle rakkaan taivutustavan, johtuu meille ehdottomasti mieleen sananlasku: kerran kurki puuhun, silloinkin jalka poikki! Kahdesta näitä sanoja tulee näet länsisuomalaisen karvan alta itäsuomalainen nahka esiin. Länsisuomalainen ei sanoisi, ei ainakaan kirjoittaisi "he kärsei", vaan "he kärseit"; mutta komitea on joka paikassa, missä runomitallinen tarvis on vaatinut, imperfektin ja konditionalin mon. 3 persoonan muodoista jättänyt länsisuomalaisen *t*:n pois, joten muoto on muuttunut yksikölliseksi; niin tuossakin sanassa. Taas sanassa *suomeit*, jolla kyllä on länsisuomalainen taivutusmuoto, on se vika, että tätä johtomuotoa *(suomin, -ia)* ei länsikielessä ole, joka sen sijasta käyttää *-itse*-päätteellistä johdosta *suomitsen)*. Mutta muitakin jälkiä länsimurteesta on komitean käsialaan jäänyt. Niin tapaamme siitä seuraavat: *hyljätyt* 80. 7, *hyljännyt* 87. 6, 292. 1 (saman virren 2 värsyssä on taas *hylätä* ja 3 värsyssä *hylkäisi*, joita vastaa länsimurteen *hyljätä* ja *hyljäisi)*, 394. 2, *peljätä* 64. 8, *kuljen: suljen* soinnussa 389. 3 (runollinen omatunto on tässä valvonut, sillä *kulen: sulen* olisi ollut kauheata), vieläpä semmoisiakin liika-länsisuomalaisia kuin: *salaja* = salaa 1. 9, *salajat* = salaat 31. 1, *heräjän* = herään 3 b. 3, L:lta peritty, *rohjennu* 249. 8, sekin L:lta peritty *(rohjentua* on jokseenkin paksu näppärän *rohjeta*-sanan rinnalla). Sana *irki* = irti 19. 9 (soinnussa muka *pyrkii*-sanan kanssa) on puolelle Suomea peräti tuntematoin; sitä vastaan on pronomini *tai*, oikeastaan vaan sen taivutusmuoto *tain*, virsikirjasta tunnettu, vaikka nyt jo puhekielestäkin jokseenkin hävinnyt; komitea on käyttänyt sitä 34. 5 ja 375. 1 L:n ja V. V:n mukaan sointuparina typistetylle *ain'*. Kovin liioiteltu on sana *halavoisin* = halajaisin, kom. haluaisin 411. 5, jossa komitea päälle päätteeksi vastoin perusaatettaan (katso edeltä) ja ilmi väärin on käyttänyt konditionalista paljaasta soinnunhädästä. Hämäläis-vepsäläinen on sana *rietä* (veps. *rigendan*, *rigetta)*, jota harva länsisuomalainenkaan nyt enää tuntenee sanaksi *rientää;* se tavataan 271. 3 sointuparissa

Ain' Jesus neuvon tietää,
Avuksi tahtoo *rietä*

joka vastaa V. V:n säkeitä

Jesus viel' neuvon tietää,
Ja tahtoo avuksem' rientää,

ja Lönnrotin säkeitä, muuttamattomina 2:ssakin laitoksessa:

Jesusta, sielun', kiitä,
Hän meist' ain' murheen pitää.

Virsi 294 komitean ehdotuksessa alkaa säkeillä

Jesus, ilon', autuuteni,
Kuule nöyrä rukous!
Tykös tulkoon *anieni*,
Kelvatkoon tää huokaus

jossa tapaamme vanhanaikaisesti väärennetyn sanan *anieni*. Ei luulisi muuta kuin että komitea kunnioituksesta vanhaa virsikirjaa kohtaan tässä on pidättänyt vanhamuotoisen sanan muuttamattomana. Suuri on siis kummastuksemme, kuin vastaavaisessa paikassa v. virsikirjaa luemme

Jesu minun ilon', autuun',
Kuule nöyrä rukous,
Anna tykös tulla huuton',
Kelvatkoon sull' huokaus

jossa tuota vanhaa sanaa ei olekaan. Tässä on siis tekoarkaismi, joka vaikuttaa mieleen melkein yhdellä tavalla kuin ne surkeat linnanraunioiden tekojäännökset, joita siellä täällä näkee uudenaikaisissa puistoissa. Sana *anie* tavataan vanhemmassa kielessä merkitsemässä ruots. aflat; tässä merkityksessä se nähtävästi ei ole muuta kuin turmeltunut murros sanaa *anne*. Mutta puheenalaisessa paikassa, jossa sanalla kertosanoina on *rukous* ja *huokaus*, on se ymmärrettävä merkityksessä *anomus*, ja sen oikea muoto on siis *ane*, *aneheni*. Miksi ei komitea käyttänyt tätä oikeata muotoa ennen kuin tuota turmeltua, epäymmärrykseen saattavata?

Vielä arveluttavampi kuin tämä on arkaismi *ijan*, joka oikeastaan sekin on vaan tekoarkaismi. Kielessä löytyy ainoastaan *ijan-kaiken* ja siitä johtunut *ijankaikkinen*. Vanhassa virsikirjassa näkee *ijan*-sanaa toisinaan käytetyn yksinänsäkin. Se on jotensakin varmaa, ett'ei kansa sitä näin käytä eikä ole koskaan näin käyttänyt, ja niissäkin kahdessa paikassa v. virsikirjaa, joissa sen olemme tavanneet (77. 3 ja 268. 1) on sitä käytetty ainoastaan soinnunpulassa. Samasta syystä, mutta myös

muutenkin, on komitea sitä käyttänyt, mutta paljoa enemmälti kuin V. V. Niin olemme sen tavanneet yksinänsä 268. 1, 306. 7, 330. 4, 379. 5, 413, ja yhdessä *aina*-sanan kanssa, kirjoitettuna *ain-ijan*, paikoissa: 187. 5, 409 c. 2, 426. 2. Viimeksi mainitun rinnalla on komitea myöskin viljellyt sanaa *ainian (ainiaan)*, käyttäen *ain-ijan*, niinkuin myös *ijan* paljaaltaan, silloin kuin *ijan*-sanaa on tarvittu soinnuksi, esim. 426. 2:

Siis siunaamme nyt toivolla
Myös täänkin lepo*sijan*,
Se rakkaitamme sulkea
Ei voi, ei saa ain'-*ijan*.

Jos, niinkuin sen kansankielen perustuksella luulemme, sanaa *ijan* ei saa käyttää muuten kuin yhteydessä *kaiken*-sanan kanssa *(ijan-kaiken* s. o. *iän kaiken*), niin on *ijan*-sanan yksinänsä käyttäminen yksi niitä monia kielellisiä väärinkäytöksiä ja väkivaltaisuuksia, joihin vanhat virrensepät runomuodon ikeessä orjatessansa tulivat syypäiksi. Mutta vielä nuhdeltavamman erhetyksen ovat vanhat ja nyt uusin komitea heidän mukaansa tehneet siinä, että rupesivat käyttämään yhdistystä *ain'-ijan*, josta sitten saavuttiin siihen väärään luuloon, että sana *ainian* olisi muka syntynyt tästä yhdistyksestä *). Viimeksi mainittua sanaa ei tämän kirjoittaja ole kuullut kansan kielessä muuten kuin muodossa *ainiaan*, joka ei millään tavalla ole voinut syntyä yhdistyksestä *ain'-iän*, *ain'-ijan*. Tästä oikeasta sanasta *ainiaan* on *ainian* samanlainen oikeastaan huono supistus kuin kaksitavuinen *mailma* on oikeasta sanasta *maa-ilma*. Mutta *ainiaan* on yhtä kuin *ainiansa*, ja tämä ei muuta kuin mon. part. 3 p. suffiksin kanssa sanaa *aina*, sijamuoto, joka tosin ei ole säännöllinen (säännöllinen *ainojansa* on myöskin käytännössä), mutta jonka säännöttömyys on ymmärrettävä (vertaa esim. *ilma* ja *ilmi*, *tamma* ja *tammi* sanassa *tammikuu*). Sana *ainiaan* ja myöskin sen turmeltunut muoto *ainian* ovat siis pidettävät erillänsä virrenseppäin tekemästä *ain'-ijan*, ja tämä taas hyljättävä, kuin sitä ei ole kansan kielessä, samoin kuin *ijan*-sanakin, joka on väkivaltaisesti kiskaistu irralleen yhdistyksestä *ijan-kaiken*.

---

*) Tämä olettamus tavataan tietääksemme ensiksi Renvallin sanakirjassa. Lönnrot on sen myöskin hyväksynyt.

Mutta vaikka me näin muodoin olemme tehneet muistutuksia vanhojen sanojen tahi oikeammin vanhojen virhemuotojen käyttämisestä komitean teoksessa, täytyy meidän panna varsinainen vastalause muutamia komitean käyttämiä uusiakin eli raamatun ja hengellisessä kielessä´ outoja sanoja ja sananmuotoja vastaan. Tämmöisiä ovat: *piinaristi* 20. 9, jota V. V:ssa vastaa "risti" ja L:lla "ristinpuu"; *surmarauta* 41. 1, jonka kummallisen sanan käyttämiseen ei alkuperä (Ps. 27), ei V. V. eikä L. anna vähintäkään aihetta; *salamyrkky* 240. 5, joksi kutsutaan "paratiisin käärmettä", joka taas on antikristus, joten tässä siis on useampia vertauksia sisäkkäin; *syntisyymme*, sanasta *syntisyy*, 308. 2, 309. 7, jota yksinkertainen lukija voipi pitää V. V:n tavoin lyhennettynä *syntisyytemme*-sanana (niinkuin *autuun* sanasta *autuuden*); L:lla on jälkimmäisessä paikassa "rikoksemme", joka samoin kuin *synti* yksinään ja *syy* yksinään ovat tunnettuja; *kyynelruoka* 68. 7 säkeissä

Jos murheen maljasta
Tääll' usein karvasta
He saakin *kyynelruokaa*

joka on peritty L:lta ja entiseltä komitealta; loukkaava on tämä lausuma kuin onkin, siitä syystä että tavallisesti "kyyneleitä" sanotaan juotavan, mutta "ruokaa" syödään, ja "maljasta" taas ei syödä, vaan juodaan; alkuperäinen psalmi (84) ei anna mitään syytä tämmöiseen liioittelemiseen; komitea kertoo tämän lausuman 80. 5 muodossa *kyyneleinen ruoka,* veisaten muka

Monikin kauvan huokaa
Tääll' alla murehen
Syö *kyyneleistä ruokaa*,
Ovilla kerjäillen

johon liikaan alkuperäisessä psalmissa (113) ei ole mitään aihetta; V. V. sanoo "syödä leipää kyynelten", joka vielä menee mukiin; L:lla kuuluu tämä paikka

Monikin huono huokaa
Suuressa surussa,
Rukoillen muilta ruokaa
Ja ruumiin verhoa.

Edelleen. Outoja hengelliselle kielelle ovat myöskin sanat: *tosihyvä* 32. 2, *tosisointu* 409 d. 2, *taivaanrauha* 375. 2, *synninsynkkyys* 375. 4,

ikuisuus 384 b. 5 (= ijankaikkinen elämä), peritty entiseltä komitealta, jossa Lindström "borrasi" tämän virren; *vehkeet* 300. 8 (raamatunkielessä "juonet"); *lukuisat* (synnit) 263 b. 2, joka sana tuskin on suomea; L:lla vastaa sitä "usiat"; *omata* 272. 7, joka kansan kielessä löytymätöin sana tietääksemme on W. Kilpisen tekemä; *hapuilla* 227. 2, *torilla* 201. 1 ("mailman torilla"), vastaava sana evankeliumissa on "turulla"; *sineetti* 154c. 3 ja 157. 4, joka sekä raamatussa että muussa kirjallisuudessa on *sinetti*. Savossa on tämän kirjoittaja kuullut tämän maakunnan kielelle oudon sanan *hekuma* muodossa *hekkuma*, ja tässä muodossa tavataan se 319 b. 4, 321. 7, 406. 10. Itäsuomalainen on myöskin sana *esvalta* 363. 8, kuin se vaan kirjoitetaan oikein *es'valta*; samoin oikea ja itäsuomalainen *vaka* 369. 8, jota koko länsikielen alalla, raamatussa ja hengellisessä kirjallisuudessa vastaa turmeltunut *vakaa;* itäkarjalainen sitä vastaan ja virsikirjassa hyvin arveluttava on sana *mi* 104. 4, 150. 3, olletikin relativi-sanana ja vieläpä niin henkisistä olennoista kuin pyhästä hengestä ja Jumalasta. Komitean tekemä, mutta epäsuomalainen on, komitean tavoin käytettynä, lausuma *omaks ottaa* (muka: Jesus *ottaa omaks* syntisen, ihminen *ottaa omaks* sanan) 206. 2, 207. 5, 236. 3, 237 b. 4, joissa sitä L:lla vastaa "ottaa vastaan". Ainoastaan *ottaa omakseen* on oikein. Viime vuosina on meillä ruvettu käyttämään sanoja *luoja* ja *luoda* ihmisistäkin ja heidän tekemisestänsä; niin on meillä "suomalaisen teaterin luoja", "kansakoulun luoja" ja monta muuta semmoista luojaa. Tämä nykyis-europalaisten kielten käytäntötapaa mukaileva lausuma lienee raastanut useamman muun kuin allekirjoittaneen vanhanaikaista suomalaista tunnetta, ja raastanut miksi? Siksi kuin sanalla *luoja* Suomalaisen käsityksessä on ei ainoastaan merkitys skapare, Schöpfer, vaan myöskin merkitys försyn, Vorsehung, jolle käsitteelle Suomalaisella ei ole omituista nimitystä. Arvattava on, että näiden sanain ihmisistä käyttäminen vielä enemmän loukkaa virsikirjassa, johon komitea ne tässä merkityksessä nyt on saattanut 86. 1 ja 299 c. 2. Sana *vuo* 15 e. 2 on niin vanhentunut, että ainoastaan kielen tutkijat tuntevat sen merkityksen; tässä tarkoitettaneen sitä, jota raamatussa nimitetään *pesoksi*. Sana *ajainen* 406. 7 säeparissa

Näin synti tuottaa kuolon ijäisen,
Ajainen rikos tuskan ainaisen

on väärin johdettu ja korvattava oikealla sanalla *ajallinen*.

Länsimurteen mukaan on hengellisessä kielessä tullut tavaksi, että muutamiin partikeleihin ja muihinkin sanoihin liitetään yks. 1:sen tahi 2:sen personan suffiksi, joka silloin lauseen subjektina käypi *mä-* tahi *sä*-sanan asemesta. Tämmöisiä yhdistyksiä ovat esim. *koskan, koskas, ettän, ettäs, kuins, jonkas.* Tästä käytäntötavasta, joka, vaikka peräti länsisuomalainen, hengellisen kirjallisuuden kautta on tullut tunnetuksi yli koko maan, on virrentekijällä suuri etu, se kuin auttaa häuet kahdella tavuulla kolmen tahi yhdellä kahden tehtävän suorittamaan. Ja kuitenkin on komitea tämän edun viskannut pois ja melkein joka paikassa, missä edelliset sitä ovat käyttäneet, partikelista rapsinut pois persoona-äänen. Niin esim. tunnetussa kansan rakastamassa, vaikka ei erittäin kristillisessä virressä 278, jonka alku L:lla vanhan mukaan on

Etkös ole, ihmisparka,
Aivan arka,
Että*s* itket päivät, yöt,
Että*s* suret suuttumatta j. n. e.

kuuluu alku komitean teoksessa

Etkös ole, ihmis-parka,
Aivan arka,
Että — — — —
Että — — — —.

Miksi on komitea kuitenkin kirjoittanut *etkös,* eikä *etkö,* joka olisi ollut johdonmukaista? Samoin muuttaa komitea L:n säkeet, 392 b. 4:

Et tiedä päivää, hetkeä,
Kuins täältä käsketähän

säkeiksi

Et tiedä päivää, hetkeä,
Kun pois jo käsketähän

jonka johdosta voimme kysyä: kuka käsketään? Se näkyy L:n sanoista, mutta ei komitean. Alussa virttä 408 on säkeessä

Suruton, synnistäs ah *koskas* lakkaat

s jäänyt aloilleen, mutta saman virren 4:ssä värsyssä, joka L:lla kuuluu

Siis muista, *ettäs* kuolevainen olet

on *s ettäs*-sanasta taas leikattu pois.

Eräs länsimurteen omituisuus verbin alalla on se, että imperfektin ja konditionalin mon. 3:ssa persoonassa ei liitetä sitä lisää *va*, joka

presens-ajan muodossa löytyy. Kauan sitten on tämän kirjoittaja lausunut tästä lisästä sen muilta kielialoilta vahvistuvan luulon, että se on participin pääte, joka yksikössä ilmautuu muodoissa (*-pa*) *-pi*, *-vi* ja monikossa muodossa *-va* + monikon merkki. Kuin imperfektiä ja konditionalista ei vastaa mikään *-pa-* eli *-va*-lisään päättyvä participi, niin on se jokseenkin selvää, että *-va*-päätteen käyttäminen näissä muodoissa on jotain uudempaa, ikäänkuin yhtäläisyyttä presens-ajan kanssa tapailevaa. Mutta länsimurre on tässä asiassa vanhalla kannalla. Se sanoo siis impf. 3 p. yks. *soi*, *pyysi*, mon. *soit*, *pyysit*, kond. yks. *soisi*, *pyytäis*, mon. *soisit*, *pyytäisit*. Tämä vanhempi ja oikeastaan oikeampi käytäntö on tapana raamatun kielessä. Tästä on se tullut virsikirjaankin, jossa sen lyhemmyys on runoilijalle edullinen. Komitea on hyljännyt tämän käytäntötavan, heittäen monikon *t*:n pois ja käyttäen predikaattia yksiköllisenä monikollisenkin subjektin kanssa. Tämä ei ole runoudessa luvatointa, vaan kuin tämmöinen jokapäiväisen puheen huolimattomuus usein ilmautuu kirjallisessa teoksessa, jonka se tekee komitean ehdotuksessa, halventaa se lausuman jokapäiväisen-tapaiseksi ja karkoittaa sen juhlallisuuden, jota virren esitystavalta voipi ja tulee vaatia. Esimerkiksi siitä, mitä lausumme, otamme tähän L:n virsikirjasta 92. 2, joka kuuluu näin:

Se armas aika entinen
Jo oli mennyt meiltä,
Vankeina maalla vierasten
Kärseimme pilkkaa heiltä;
He *käskit* meitä veisaamaan,
Ain' *yllytit* iloitsemaan,
Kehoitit vaatimalla:
"No, laulelkaa ja soitelkaa,
Sionin virttä koitelkaa,
Kuin ennen kotomaalla!"

Tämä värsy kuuluu komitean ehdotuksessa:

Nyt armas aika entinen
Jo oli mennyt meiltä,
Vankeina maalla vierasten
Kärseimme pilkkaa heiltä;
He *käski* meitä veisaamaan
Ain' *yllytti* iloitsemaan,
Kehoitti vaatimalla j. n. e.

Huomaittava on tuo rämäkkä ristiriitaisuus, jossa itäsuomalainen käy-

täntötapa noissa lyhennetyissä predikaateissa on peri-länsisuomalaisen *kärseimme*-sanan kanssa 4:ssä säkeessä.

Sanat *Herra* ja *kerran* (toisinaan *verran)* ovat V. V:n virsissä ja entisen komitean sekä L:n ehdotuksissa lukemattomia kertoja soinnussa. Entinen komitea ja L. ovat jolloin-kulloin parantaneet tämän soinnun kirjoittamalla *Herran'* (s. o. *Herrani)* ja täten auaisseet oven loukkaavalle epäkäytökselle, jota 1876 vuoden komitea on ahkerasti viljellyt. Meidän tunteemme näet vastustelee *Herra*-sanan, Jumalan nimityksenä, yhdistämistä yksikön 1:sen persoonan suffixin kanssa; semmoinen yhdistys tuntuu teeskentelyltä ja antaa imelän-ytelän ruotsinvoittoisen maun; esim.

221. 1: Voi suotko mulle milloinkaan
Sen varmuuden, mun *Herran'*.

367. 4: Ann' anteeks, rakas *Herran'*.

420. 2: Mä ruumiini ja sieluni
Sun haltuus uskon, *Herran'*

jossa paikassa entinen komitea 2:ssa ehdotuksessansa (522. 2) sanoo *Herra.*

333. 3: Ah katso, *Herrani*

jota vastaavassa värsyssä L:lla on *Jumala* ja *Herra* vokativeina.

356 b. 3: Suo, *Herrani*

jossa L:lla taas on *Jumala* ilman suffiksitta. Puheenalaisen sanan yhdistäminen monikon 1:sen persoonan suffiksin kanssa ei ole paljo parempi. Kuulkaamme esim.

319 c. 1: Sun kätes, *Herramme*,
Kurittaa maatamme

joka L:lla kuuluu paljoa hartaammin

Nyt kätes, Jumala,
Maatamme kurittaa.

364 b. 2: Ei uhria niin suotuisaa,
Ei *Herrallemme* rakkaampaa

joka L:lla on yksinkertaisemmin

Ei rakkaampata uhria
Ja Herralle niin suotuisaa.

Yksikön 1:sen ja 2:sen persoonan pronominit ilmautuvat, niinkuin tunnettu on, lyhytmuotoisinakin: *mä* l. *ma* ja *sä* l. *sa*. Kuin nämät tulevat olemaan välittömästi verbin takana, niin on niiden vokaali verbin vokaaliston mukainen. Tätä sääntöä vastaan on komitea, soinnun eduksi, rikkonut muutamia kertoja, lausuen esim. 384 b. 2: miksi epäilisin *ma;* 390. 2: vaikk' kuolen, sinuss' elän *ma*. Oikein sitä vastaan on esim. 388. 4: taivaasen ylös astuit *sa*; 61. 3: maa aina, jos vaan autat *sa*.

Lauseen alussa ei 3:n persoonan suffiksi yksinänsä, ilman persoona-pronominin genitivittä, riitä osoittamaan edellisessä lauseessa olevata subjektia. Tämä näkyy seuraavistakin:

25. 4: Sen juur hän sääti kuninkaaks,
Jok' oli pilkan alla;
Poikansa pani valtiaaks
Kädellään mahtavalla.
Valtikkaans hurskaan suoja on.

Tässä on välttämättömästi sanottava: *hänen valtikkaans* (lue: *valtikkans*).

96. 2: Älä luota ihmisiin,
Vaikka kuinka ylhäisiin;
Apunsa on voimaton,
Koska hätä suurin on

jossa taas *heidän apunsa* on välttämätöintä. L:lla on, kieltä loukkaamatta:

Älä luota ihmisiin,
Ehkä kuinka ylhäisiin!
Hädän alla suurimman
Heist' ei ole auttamaan.

384. 6: Turvissas omani,
Sukuni, perheeni,
Myös seurakuntas pyhä
Kaikk' olkoon, Herra, yhä!
Hädissään, vaaroissansa
Sä ollos *suojanansa*

jossa epäilemättä tulee lausua: *heidän* hädissään, vaaroissansa sä ollos *heidän* suojanansa. L:lla on tässäkin kieli selvää:

Sun haltuus omani,
Sukuni, perheeni
Ja seurakuntas annan,

Sä heistä huolta kanna,
Kaikesta vaarast' aina
Heit' auta, armos lainaa.

Me arvaamme, että sanat "huolta kanna" ja "armos lainaa" ovat saattaneet komitean turmelemaan tämän hyvän värsyn, jolla on sekin etu, että se on likempänä V. V:n vastaavaista värsyä. Tämä kuuluu:

Mun lapsen', puolison',
Ja kaikk', kuins olet suon',
Kanss' kirkkos haltuus, Herra,
Mä annan joka kerran:
Sä kaikest' vaarast' aina
Heit' varjel', armos lainaa.

Lopuksi mainitsemme, että lyhennyksiä, semmoisia kuin *kuink'*, *vaikk'*, *kyll'*, *ett'*, seuratkoon lyhennettyä sanaa minkälaisella äänteellä tahansa alkava sana, tavataan kirjassa kosolta. Mutta partikelein lyhentäminen on virrenteossa tullut sovinnaisesti luvalliseksi, vaikka kyllä ne lukiessa eivät ole loukkaamatta runontuntijan korvaa. Muita sanoja kuin näitä ei tämä komitea enemmän kuin entinenkään ole juuri typistellyt. Supistama *miellä* (= mielellä) loukkaa epäilemättä; entinen komitea ei ole uskaltanut sitä käyttää, vaikka se kyllä olisi ollut hyvä sointupariksi sanoille *tiellä, kiellä, siellä.* Sitä tavataan 77. 4, 85. 5, 135. 4, 221. 7, 282. 2; 178. 7 veisataan

Siellä
Miellä
Riemuisella
Veisaella.

Kallion kauniista laulusta "Soidin" muistamme värsyn:

Suositellen mehu*miellä*
Annin kumppaniks' mä jäin,
Sanoen: "ka, laula vielä!"
Ja se armas lauloi näin.

Vanhoissa runoissa tavataan *puolla* (= puolella), mutta tuskin *miellä*; ja sitä paitse se on vanhaa ja runoa, ei virttä.

Näin lueteltuamme ne useammissa kohdin tavattavat seikat, joita virheinä pidämme, saamme nyt ruveta mainitsemaan niitä yksityisiä virrenpaikkoja, joissa olemme huomainneet olevan korjattavaa.

Virressä **3 b** on L:n 7:s värsy muutettu 11:ksi, mutta täten on tapahtunut, että pääsy 6:sta värsystä 7:een on jokseenkin vaikea. 2 värsy kuuluu:

Mä synniss' siinnyt, syntynyt,
Synnissä aikan' elänyt,
Minua synti *uuvuttaa*,
Jos sult' en voimaa voittoon saa.

Jos synti ei tekisi muuta kuin että *uuvuttaa*, niin siitä pääsisi lepäämällä, makaamalla; mutta asia on se, että se v a i v u t t a a, u p o t t a a, h u k u t t a a, ja se on pahempikin. Lauserakennuskin on huononpuoleinen. L:lla kuuluu tämä värsy:

Synnissä siinnyt, syntynyt,
Synnissä aikan' elänyt,
En syntiä voi vastustaa,
En voittoa mä siitä saa

ja seuraavassa sanoo laulaja sitten kyllin, mistä hän toivoo apua.

Virressä **7. 1** sanotaan muun muassa: "Sinulle *ijankaikkisen* Maan piiri kantaa kiitoksen". Voidakseen tätä tehdä pitää siis maanpiirin itsensäkin olla ijankaikkisen! L:lla on: "Sinulle, *ijankaikkinen*", j. n. e.

10. 3 on L:lla: "Vallasta *pirun* varjelkoon", komitealla: "Vallasta *pahan* varjelkoon". *Piru* ei ole tässäkään kohdin kelvannut komitealle, joka sen sijassa on käyttänyt tuota yleistä, laimeampaa *paha*.

11. 7 on hengellisen kielen terminus technicus *haukutukset* muutettu sanaksi *houkutukset* Itäsuomalaisille mieliksi, jotka kumminkin virsikirjassa varsin hyvin ymmärtävät edellisenkin sanan.

16 d. (oikein: **16 b.**) **3**: "Ole heille armias, Kuule *niiden* rukoukset, Hiljaisetkin huokaukset". L:lla on: "Ole heille armias, Kuule heidän rukouksensa, Hiljaisetkin huokauksensa". Komitea on tahtonut länsimurteen mukaan nelitavuisina pidättää sanat *rukoukset, huokaukset,* jotka L. on käyttänyt itäsuomalaisesti. T ä m ä n tähden ei komitea olisi tarvinnut pilata tätä paikkaa, sillä edempänä on komitea kyllin käyttänyt tätäkin itäkielen vapautta.

16 d. 1: Jesus, itse sydäntäni
Joudu valmistamahan,

Pöytäs ääreen päästessäni
Vieraaks armo-atrian,
Sillä taivaan mannallasi
Sieluani virvoitat,
Leivässäs ja *viinassasi*
Ruumiis, veres lahjoitat.

Täksi on muutettu L:n värsy:

Jesus, itse sydäntäni
Joudu valmistamahan,
Pöytähäs mun päästessäni
Vieraaks armo-atrian,
Jossa taivaan hekumalla
Sieluani virvoitat,
Mulle *leivän, viinan alla*
Ruumiis, veres lahjoitat.

Korjaukset eivät suinkaan ole parannuksia. Sisäpaikallisuuden sijoilla sanasta *pöytä* tarkoitetaan herras-, pito- tahi juhla-pöytää eli atriaa; L:n *pöytähäs* on siis ihan kuin naula reijässään. Sitä vastaan voipi *pöydän ääressä* olla muutenkin kuin juhla-atriaa syömässä. Jo seuraavassa virressä (17. 10) käyttää komitea itsekin illativia sanasta *pöytä*, sanoen: "Se *tähän pöytään* tulkohon". Sanat *leivän* ja *viinan alla* ovat tosin ruotsinmukaista, mutta monisatavuotisen käytännön kautta muuttuneet oppisanoiksi, jotka jo katkismuksesta opitaan. Komitean korjaus ei ainakaan ole onnistunut, sillä se että komitean virressä niin hyvin *leipä* ja *viina* kuin *ruumis* ja *veri* ovat varustetut 2:sen persoonan suffiksilla, joka tarkoittaa Jesusta, vähentää näiden esinetten vastakkaisuuden. Leipä ja viina ovat maallista; ruumis ja veri vaan Jesuksen.

19. Miksi tämän niin tunnetun ja rakastetun virren alkusanat: "Kehu kielen', muista mielen", jotka L:llakin ovat entisellänsä, ovat muutetut kuulumaan "*Kiitä* kielen'" j. n. e.? Samassa värsyssä on säe: "Astui alas miehuuteen" muutettu säkeeksi "Alas *muodoss' ihmisen*". Sana *miehuus* on taas yksi noita termini technici, joita ei käy niin-näin ulosseulominen. 4:ssä värsyssä kuuluu alku L:lla: "Tämän suuren salaisuuden Usko yksin ymmärtää", jonka luulisi olevan jos kuinka selvää. Komitea on kuitenkin katsonut toisin, lausuen: "Tämän *uuden* salaisuuden *Tajuumme* vaan uskolla". Näennäisesti paremman soinnun se tosin on voittanut sanalla *uuden*, mutta merkityksessä menettänyt, sillä

eihän virressä puheina oleva salaisuus enää ole uusi, vaan suuri on se aina; V. V:ssa on tässä kohdin myöskin *suuri*. L:n ihana lause "usko yksin ymmärtää" on kokonaan hukkaantunut ja sen sijaan saamme komitealta tuon murteellisen *tajuumme*, joka äänellisesti on jumottavan julma sana.

20. 9. Paljaan soinnun vuoksi on komitea muuttanut L:n säkeet: "Sun haavas terveeks saattakoon Sen sielun, joka sairas on" kuuluumaan: "Sun haavas terveeks *saakohon*" j. n. e., jossa predikaatin merkitys ei ole tarkoituksen mukainen niinkuin edellisessä, koska *saattaa terveeksi* on paljaaltaan tehdä terveeksi, mutta *saada terveeksi* on vaivaloisesti tehdä terveeksi.

21. 1. Saattaneeko "kyyneliä" kutsua *hartaiksi*, niinkuin tässä on tehty?

25. 3: Vaan Herra iskee nuoliaan
Korkeudesta taivaan,
Nuo röykkeät kesk-iloissaan
Masentaa maahan aivan;
Hän vihans virrat kuohuttaa,
Niin pahain hankkeet kadottaa,
Ett'ei ne näy, ei kuulu.

Tässä on runoiltu Davidin "tapaan", voisi sanoa, mutta ei suinkaan Davidin 2:sen psalmin mukaan, jossa tuosta pauhinasta ei ole mitään. Paljoa likempänä on L:n vastaavainen värsy alkuperäistä. Mitä on *kesk-iloissaan?*

28. 3. L:n sanat: "Huokauksista nääntynyt" ovat tässä muutetut sanoiksi: "*Huokailemasta* nääntynyt" jotka merkitsevät vähän toista, jos näin ylipään voipikaan sanoa. Alkuperäisessä on: "minä olen niin väsynyt huokauksista", Ps. 6. 7. Tämän virren 5:ssä värsyssä sanotaan: "*korviisi* ota huutoni", jossa monikon käyttäminen lienee liika antropomorfismi.

29. Tässä virressä kuvataan jumalattoman pahuus ja ylpeys jumalisia vastaan. 8:ssa värsyssä sanoo komitea hänestä: "salaa hän *siell'* istuu, väijyy", mutta missä jumalatoin istuu, sitä on vaikea arvata, kuin virsi edellisessä ei virka mitään hänen olinpaikastansa. L:llä ja V. V:ssa onkin vaan: "salaisesti istuu, väijyy".

34. 1. L:n sanat: "sentähden mä kärsiä aina saan" on soinnun täydellisyyden vuoksi muutettu kuulumaan: "sentähden mä ain' olen vaivoissan'". Lieneekö *minä olen vaivoissani* suomea?

39. 1. L:n: "Maa suur ja avara, Sen kaikki tavara, Sen perustus ja ääret, Sen vuoret, virrat, meret" on komitea muuttanut näin kuuluvaksi: "— — — Sen meret, virrat, *vuoret*". Komitean mielestä vastaa siis sana *vuoret* sointuna paremmin kuin *meret* sanaa *ääret!*

40. 2. Värsyn loppusäkeet kuuluvat komitealla: "Vaan irstaiset ja pilkkaajat, Sun nimes ylönkatsojat, Ne saavat *häpeänsä*". L:lla on: "Vaan irralliset pilkkaajat, Nimesi ylenkatsojat Sä heität häpiähän". Alkuperäisessä, Ps. 25. 3, on: "mutta *irralliset* pilkkaajat saavat *häpiän*". Komitean lausuma: "saavat *häpeänsä*" ei tunnu meistä kodikkaalta. 5:n värsyn alkupuoli kuuluu komitealla: "Mun nuoruuteni syntejä, *Jumalan'*, älä muista, Vaan vioistani *viruta*, Pois synnin palkka suista", ja L:lla: "O Herra, älä muistele Nuoruuden syntejäni, Äläkä kosta, rankaise Ylitsekäymistäni", siis melkein sanasta sanaan niinkuin alkuperäisessä, jossa sanotaan: "älä muista minun nuoruuteni syntejä ja ylitsekäymistäni". Komitean "vioista *viruttamisesta*" ei tässä mainita mitään, sen on V. V. pannut omasta päästään. Sana *Jumalan'* suffiksin kanssa on huomaittava.

42. 1. Säkeessä "Älä sä armottomasti", joka on oleva trokainen, on lukeminen *ar-móttomasti*. 3:n värsyn alkusäkeet kuuluvat: "Älä salli joukkoon *huimaan* Vaivaista mun sieluan', Jotka pahuutehen tuimaan" j. n. e. V. V:ssa on "joukkoon *julmain*", L:lla "joukkoon *julmaan*" ja sointusanana *tuimaa*. Ei ole epäilemistäkään, ett'ei L. olisi viimeksi mainitulle sanalle keksinyt soinnuksi tuota *huima*-sanaa, jos hän olisi katsonut sen sopivaksi. Mutta semmoinen se ei ole, koska se merkitsee vaan sitä, mitä ruots. yster, sjelfsvåldig.

44. 8. L:lla kuuluu tämän värsyn alkupuoli:

Jumalattoman ihmisen
On monta vitsausta,
Vaan Herra antaa hurskaillen
Iloa, siunausta.

Komitea on muuttanut tämän näin kuuluvaksi:

Ah jumalattomalla on
Tääll' monta vitsausta,

Vaan hurskaan toivo armohon
Tuo Herran siunausta

jonka loppupuolta on vaikea ymmärtää.

48. Tämän virren päällys-osoitus on väärin "48", kuin pitää olla *42* Dav. psalmi.

56. 2. Loppusäkeet kuuluvat L:lla: "Sun työs ja juones paljastaa, Tuo kovan koston niille", jotka komitea on nähnyt tarvitsevansa korjata kuulumaan: "Sun työs ja juones paljastaa, *Paneepi rajan niille*", jossa on niin paksu ruotsalaisuus, ett'ei ummikko Suomalainen sitä ymmärrä, ja sen lisäksi vielä ruotsia osaavalle sisällyskin laimennettu.

58. Tämä virsi on rukous esivallan edestä, jossa "ruhtinaallemme" ja "hallitsijallemme" rukoillaan siunausta ja menestystä. Muun muassa sanoo L. 5:n värsyn alussa: "Tuimasta väkivallasta Ja kaikista vioista Sä, Herra, häntä vierota", jonka komitea, korjatakseen erästä huononpuoleista sointua, on pannut kuulumaan: "Tuimasta väkivallasta Ja *erehdyksistänsä*", jossa suffiksi antaa sen mielen, että hallitsijalla välttämättömästi on "erehdyksiä", vaikka tarkoitus arvattavasti on rukoilla, että Jumala varjelisi hänen erhetyksiin joutumasta.

60. Esimerkiksi siitä, miten komitea on kokenut juurittaa pois virsissä käytettyä sanaa *juur*, joka niissä usein tekee niin hyvän vaikutuksen, mainitsemme loppusäkeet tämän virren 1:ssä värsyssä. Niissä sanoo komitea: "Sä, Herra, olet kaikkien Maan, meren äärten kaukaisten *Vakava* turva aina", jossa L:lla on (3:ssa värsyssä): "*Juur* vahva turva aina", joka vanhemmasta virsikirjan-lukijasta on paljon miellyttävämpää. 2:sen värsyn alussa, joka kuuluu

Lönnrotilla (4 v.):

Sun voimas vuoret vahvistaa,
Sun kätesi ne hoitaa;
Se meren aallot asettaa
Ja kansan kapinoita

Komitealla:

Sun voimas vuoret vahvistaa,
Sun kätes *niitä* hoitaa,
Laineita meren asettaa
Ja kansan kapinoita

ei meitä miellytä komitean osais-objektit; sen ohessa laimentaa *laine-*

sanan merkitys kokonaan ajatuksen. 3:n ja 4:n (L:lla 5:n ja 6:n) värsyn sisällyksenä on psalmin (65:n) 10:s ja 11:s värsy: "Sinä etsiskelet maan ja lioitat sen ja teet sen ylön rikkaaksi; Jamalan virta on vettä täynnä: sinä kasvatat heidän jyvänsä, ettäs näin maan valmistat. Sinä juotat hänen vakonsa ja kastat hänen kyntönsä: sateella sinä ne pehmität, ja siunaat hänen laihonsa." Virtenä kuuluu tämän alku L:llä näin:

Täynn' ovat vettä virtasi,
Joillä sä maata juotat.

Jälkimmäisen näitä säkeitä on komitea muuttanut kummallisesti kuulumaan: "Joill' *janoovia* juotat" s. o. ihmisiä ja luultavasti luontokappaleitakin. Mutta tästä ei alkutekstissä ensinkään ole kysymystä. Ja sen ohessa veden jano ei meillä koskaan voi tulla rasitukseksi eikä siis janon sammuttaminenkaan voi meissä herättää semmoisia kiitollisuuden tunteita kuin ne, joilla me vastaanotamme peltomme ajallansa vettämisen. 4:s värsy vastaa psalmin sanoja: "sinä kaunistat vuoden hyvyydelläs, ja sinun askelees tiukkuvat rasvasta", joita vastatessaan L. muun muassa sanoo: "Sun askeleesi rasvaa Sä laitat maalle tiukkumaan", mutta komitea, muuttamalla: "Ja askeleistas rasvaa *Viljaista* panet tiukkumaan". Tässä on *viljainen rasva* jokseenkin ymmärtämätöintä, ainakin osoittaa se liian liioiteltua yltäkylläisyyttä.

63. 3:n värsyn alkupuoli kuuluu L:lla:

Sä olet kerskaukseni,
Eloni, auttajani,
Hamasta nuoruudestani
Vakainen vartiani.

Komitealla on:

Sä kerskauksein *autuain*,
Mun turvan', elämäni,
Jo nuoruudestan' aloittain
Mun *hyväntekijäni*.

Psalmissa (71:ssä) on vaan "kerskaukseni" paljaaltaan, *autuain* on liioiteltua; sana *hyväntekijä* tietää vähemmin kuin *vakainen vartia* eikä sitä ole psalmissakaan. Sanat *hamasta nuoruudestani* ovat L:lla ihan psalmin sanat. 10:ssä värsyssä kuuluu L:n

Sä suuriakin suruja
Mun annat täällä maistaa

luonnollisemmalta ja on kieliopillisestikin oikeampi kuin komitean

Suruja paljon suuria j. n. e.

73 virren alku on L:lla:

Juur hyvä, kallis asia
On kiittää taivaan Jumalaa

Komitealla:

Kuink' hyvä, kallis asia
On *kiittää Herraa taivaassa.*

Sana *juur*, jota komitea ei suvaitse, on tästäkin juuritettu pois ja sen sijaan pantu tuo typistetty *kuink'*. Arveluttavampi on se, että komitean sanojen mukaan Herran kiittäminen tapahtuu joko vaan tahi vasta *taivaassa.*

75. 2. L:n ja V. V:n lausuma: "Seisoo kanssam' vaivoissa" ilmasee sen, että Jumala, meidän vaivoissa ollessamme, on meidän tukemme ja auttajamme, paremmin kuin komitean "Kanssamme on vaivassa", jonka voipi ymmärtää väärin.

76. 3. Tämän värsyn alku kuuluu komitealla:

Niin kauaksi kuin lännen tie
Idästä vie,
Hän synnin meistä poistaa.

Näin juonikkaaksi on komitea saanut psalmin (103:n) yksinkertaisen, mutta suurenluontoisen lausuman: "niin kaukana kuin itä on lännestä, siirsi hän meistä pahat tekomme", jonka V. V. teeskentelemättä lausuu sanoilla: "kuin kauvas lännest' siirtty on itä". *Lännen tie idästä vie:* lännellä on siis tie, joka lähtee idästä, ja silloin, lähtiessään, sen pitäisi olla idän tien; tahi, vapaammin selittäen, lähtee länsi idästä ja menee kauas, hyvin kauas, mutta silloinkin sen pitäisi lähtiessään olla idän, eikä lännen. Sanalla sanoen: tämä on mahdotointa, ymmärtämätöintä. Samassa värsyssä on säe: "Ei rakkautta *sen moista*". Osat sanassa *semmoista* piti muka eroittaa toisistansa, saadakseen sointukumppali sanalle *poistaa.* Mutta tässä on taas toisaalla jouduttu pulaan. Sana *moinen* on tosiaankin itsenäinen sana Karjalassa; muualla Suomessa sitä ei kuitenkaan ymmärretä. Karjalassa sillä taas yksinänsä on se merkitys, mikä *semmoinen*-sanalla muualla, vaikka tätäkin käytetään sielläkin; *moinen mies, moinen rakkaus,* sanoisi Karjalainen. Siis:

"ei rakka-utta moista" olisi ollut ymmärrettävää (ainakin Karjalassa), tahikka sitten juonittelematta: "ei rakkautta semmoista", jossa kuitenkin runopuku joutuu hunningolle. 4:ssä värsyssä sanotaan hallayön jälkeen kaikki *näivettyvän*. Nauris *näivettyy* ja muu juurikasvi, oltuaan kauemmin aikaa juuriltaan ja ilmassa. Hallan jälkiä ei voi sanoa *näivettymiseksi*.

80. 1. "Idästä läntehen *Kiitokset* — — soikoot", sanoo komitea, jota vastaan V. V. ja L. käyttävät vaan yksikköä *kiitokses*. Eroitus on suuri. Komitean monikko muistuttaa mieleen tuota nykyisen nuorison kevyttä *kiitoksia!* Yksiköllinen *kiitokses soikoon* ymmärtää kiittäväistä ylistystä, ruots. lofprisande, lofsjungande. 3:n värsyn loppupuoli kuuluu ehdotuksessa:

Vaikk' istuu taivaassaan
Ei halvaks katsokaan
Maan matostakin (sic!) auttaa
Suurella voimallaan.

Näin surkeaksi on komitean käsissä kutistunut L:lla oleva juhlallinen säesarja:

Vaikk' istuu taivaassaan,
Hän sieltä johdattaa
Niin tähtein suurten matkan
Kuin madon päällä maan.

6:n värsyn alku kuuluu:

Mut usein Herra nostaa
Viimeinkin tomusta,
Ihmeesti murheen *kostaa*.

Edellisessä lauseessa ei ole objektia. Jälkimmäiseen on sanottava, että adverbi *ihmeesti* on töykeä. Sana *kostaa* on käytetty merkityksessä palkita, korvata. Tämä sana merkitsee alkujaan vastata, joka merkitys sillä vieläkin on Viron kielessä, sitten: vastata teossa hyvä hyvällä, paha pahalla. Komitean tarkoitus tässä kohdin on sanoa: Herra antaa usein ihmeellisesti murheen sijaan ilon. Se on siis käyttänyt sanaa *kostaa* merkityksessä: vastata hyvällä. Mutta tämä sen merkitys on haipumassa pois Suomen kielestä. Tuskin sanonee enää kerjäläinenkään, almun saatuansa, niinkuin ennen: *kost' Jumala!* Ja kirjakielessä, olletikin hengellisessä, ei *kostaa* enää merkitse muuta kuin vastata paha pa-

halla, jonka tähden sen noin käyttäminen kuin mainitussa lauseessa ei ole hyväksyttävä.

83. 1. "Kun väärät kielenkantajat Jo soisi *uupuvani*". Sana *uupua* on tähän paikkaan liian mietomerkityksellinen.

84. Tämä rakastettu ja usein laulettu virsi on L:lla likempänä sen muotoa V. V:ssa kuin komitealla. Omiansa on komitea pannut 1:sen värsyn säkeissä: "Hän, *parhain tavarani*, Hän maan ja taivaan loi". Kursiveeratut sanat sisältävät lisän, joka on sekä tarvitsematoin että sopimatoin. *Tavarakseen* ei voine ihminen kutsua maan ja taivaan luojaa, vielä vähemmin *parhaimmaksi* tavarakseen, joten lausuen hän asettaa Jumalan ikään kuin vertaukseen muiden tavarain kanssa. Saman värsyn lopulla sanoo komitea: "Hän kuulee *huutoani*", joka loukkaa ja on väärin. Sekä V. V:ssa että L:lla on tässä: "Hän kuulee *huuton'* aina", joka on oikein ja paljon rikkampaa.

86. 6. Tämän värsyn alkupuolessa sanotaan:

Mit' useampi pieni suu
On pöydässämme lässä,
Sit' innokkaammin *raikahtuu*
Myös rukouskin tässä.

Tämä on kyllä sievää, ja tunnettu sananparsi: "kuta useampi lapsi, sitä useampi isämeitä" on tässä saanut runopuvun. Mutta psalmissa (127:ssä) ei tähän ole mitään aihetta. Lasten *rajahuttelemalla* (ja arvaten kilvan) lukemat isämeidät eivät taidakaan paljon auttaa. Tuommoiset luonnonääniset sanat kuin *raikahtua* (oikeastaan tahi ainakin tavallisemmin *raikahtaa)* ovat virsissä vältettävät. Muutamissa muissakin paikoissa komitean ehdotusta olemme niitä tavanneet, esim. 412 c. 8.

89. 1. Säkeessä "Oi ota *korviis* ääneni" tapaamme taas tuon loukkaavan monikon. 4:n värsyn alkusäkeet kuuluvat:

Ja *apunsa* jos viipyiskin,
Näin mua koetellen,
Hänessä kiinni riippuisin.

Apu siis koettelee, ei Herra, avun viivyttäjä ja antaja! Huomaittava on ensimmäisessä säkeessä myöskin *apunsa*, kuin pitäisi olla *hänen apunsa* (vertaa mitä tästä käytäntötavasta sanoimme edellä, s. 26).

91. 1. "Kas kuink' on kaunis *sovinto Rakkaissa veljeksissä*". Pi-

täisi olla: veljesten *välillä*, niinkuin V. V:ssa on, tahi *välissä*, niinkuin L:lla, taikkapa *kesken*, niinkuin psalmissa (133:ssa).

101. Marian kiitosvirsi: on L:lla paljoa likempänä evankeliumin tekstiä kuin komitealla.

109. 2. Hän kuolon vallan voitti,
Elämä uusi koitti
Ja *taivas avautui.*

L:lla epäilemättä sopivammin:

Kuololta vallan voitti,
Elämän meille tuotti,
Tien avas taivaasen

vaikkapa sointu onkin vaillinaisempi.

111. 5. "Istuin Isän *rinnalla*"; pitää olla *oikealla*, sillä *rinnalla* saattaa olla vasemmallakin puolen.

124. 1. Nyt ilovirttä veisatkaam',
Yhdessä äänin laulakaam';
Lähtään; katsokaamme.

Sanassa *lähtään* on kovin töykeä itäsuomalaisuus sekä muodon että merkityksen puolesta. L:lla on paremmin: "käykäm, katsokamme".

128. 1. Alkusäkeessä "Kas kirkas nyt *kointähtönen*" on tuo enimmässä osassa maata tuntematoin diminutivi-sana liian imaran-imelätä. 8:n värsyn alku kuuluu V. V:ssa ja L:lla yhtäläisesti: "O kuinka olen iloinen", jota komitean ehdotuksessa vastaa, merkillistä kyllä: "*Ah*, kuinka olen iloinen". Komitea on itsekin tuntenut, että *oi*-sana ei tässä olisi ollut paikallaan juhlallisen ilon huudahduksena. Ja kuin sillä muutakaan interjektionia ei ollut käytettävänä kuin se ja *ah*, niin päätti se käyttää jälkimmäistä, vaikka tällä virsikirjassa merkitään valitusta, vaikerroimista, surua. 4:s värsy kuuluu

Lönnrotilla:

Jo kasteessa sä kihlasit,
Mun itsellesi omistit,
Kuin elin lasna piennä,
Ja suloisella sanallas,
Kalleilla armolahjoillas
Mua virvoitat sä vielä.
Anna aina
Rakkauttas,

Suloisuuttas
Tuta saisin,
Itsellen' sun omistaisin!

Komitealla:

Minulle *katsees* laupias
On ilon paiste autuas,
Kajastus taivahasta;
Jo kasteessa mun kihlasit,
Sanallas *omaks omistit*,
Armahdit pientä lasta.
Anna aina
Rakkauttas,
Suloisuuttas
Että saisin,
Itsellen' sun omistaisin!

Tämän kirjoittajasta on edellinen näistä värsyistä yksinkertaisempi, selvempi ja asianmukaisempi kuin jälkimmäinen. Sanat *katse, kajastus, omaks omistit* ovat yhteiselle kansalle outoja. Kolme ensimmäistä säettä komitean ehdotuksessa siis vaikeat ymmärtää. Koko se tärkeä ajatus, joka L:lla on säkeissä 4—6, puuttuu kokonaan komitean värsystä.

130. L. puhuu 6:ssä värsyssä "rauhan *teistä*" (mon.) ja 7:ssä "käskyis *tiestä*" (yks.). Komitealla on päin vastoin: "rauhan *tielle*" ja "elon *teitä*". Epäilemättä on monikko viimeksi mainitussa sopimatoin, sillä "elon s. o. elämän tie" on vaan yksi. 8:ssa värsyssä sanoo komitea: "Sun Henkes johtaessa Suo *vuotten kulua Uskossa, rakkaudessa, Toivossa, rauhassa!* Vuosilla on siis usko, rakkaus j. n. e. L:lla on tämäkin paikka selvemmin: "Sun Henkes johtaessa Suo meidän vaeltaa Uskossa" j. n. e.

131. Uuden vuoden virsi, jossa aluksi Jumalata kiitetään siitä, että vanha vuosi on kulunut ja päättynyt onnellisesti. Neljässä ensimmäisessä värsyssä puhutaan niistä armolahjoista, joita päättyneenkin vuoden kuluessa on saatu nauttia, ja predikaatit ovat tätä lausuvissa lauseissa arvattavasti præteriti-aikaa. Sitä oudompaa on, että L:n oikeata säettä "Ett rauhassa me *elimme*" komitealla vastaa "Rauhassa että *elämme*". Tällä ei ole sanottu, että päättyneellä vuodella on nautittu sitäkin hyvää, että on ollut rauha; sota on voinut olla ankarakin, vaikka päättynyt ennen uutta vuotta.

135. 1. L:lla on tässä: "Sun päällesi On uskoni Hädässäni". Saadakseen pois tuon *päälle*-sanan, jota, niinkuin tiedämme, komitea ei suvaitse *uskon* kanssa pantavaksi, on komitea tämän paikan muuttanut kuulumaan: "Sun apusi On uskoni Hädässäni". Tämä on kuitenkin varsin vaikeata ymmärtää. Mikä tässä on mitä? voimme kysyä. 2:sen värsyn alku on: "Sua *haluan* Ja rakastan"; L:lla *halajan*. Verbi *haluan* liittyy oikeastaan verbin kanssa yhteen; esim. haluan ostaa hevosen. Muistakaamme sen ohessa laimeutta sanassa *haluan* ja hartautta sanassa *halajan*.

136. 2. Miksi komitealla tässä on *hajottaa*, eikä *hajoittaa*, joka tosiaankin on oikea muoto, johtuva monikosta sanaa *haja?* Onhan komitealla *ehdoitus, virvoittaa* j. m., joiden juuren monikollisuus on epäiltävä. 3:s värsy alkaa L:lla: "Jos ruumis, sielu vaipuisi", jonka komitea on muuttanut sanoiksi: "*Vaikk'* ruumis, sielu *uupuisi*". Me hyväksymme konjunktionin muutoksen, mutta surkuttelemme predikaatin muutosta, koska *uupua* sisältää paljoa vähemmän kuin *vaipua*. Päin vastoin on L:lla taas 5:ssä värsyssä *uupua* ja komitealla *vaipua*. Tässä on näet kysymys Jeesuksen seuraamisesta ja ikeen kantamisesta, joista ikäänkuin ruumiillisista toimista (käymisestä ja kantamisesta) saattaa niiden toimittajan sanoa *uupuvan*. 6:ssa värsyssä, sanoissa: "Mua varjele *mun synnistän'*, Mua estä *erhetyksistän'*" on epälogillinen suffiksin käyttäminen. L:n vastaavat säkeet: "Synnistä mua varjele, Erhettymästä estele" sitä vastaan ovat selvät.

137. 2. Tämä värsy kuuluu

Lönnrotilla:

Makeempi mannaa, hunajaa
On hänen läsnäolonsa;
Ei maassa eikä taivaassa
Niin suloista ja kaunista
Kuin Jesus Kristus veisata.

Komitealla:

Makea kyll' on hunaja,
Makeempi *läsnä-olonsa;*
Ei kuulla voisi kalliimpaa;
Ei veisata suloisempaa;
Jesusta tahdon rakastaa.

Tässä on sanassa *läsnä-olonsa* taas käytetty yksinänsä suffiksia, kuin persona-pronominin genitivi pitää olla kanssa. Vielä arveluttavampaa on sekavuus seuraavassa. Mikä se on, jota kalliimpaa, suloisempaa ei "voisi" kuulla, ei veisata? Sanojen mukaan nähtävästi Jeesuksen läsnäolo. Mutta eihän tätä voi kuulla eikä veisata! Jeesuksen nimestä on virsi ja sitä tarkoitettavan tässä kohdin voipi ymmärtävä lukija vaan arvata.

139. 3. "Sen uuden valon kirkkahan, *Meill'* armahan" on komitealla. Sana *meill'* on runosääntöjen mukaan lyhennys sanaa *meillä*, mutta ajatus vaatii tässä *meille*, jota taas ei saa lyhentää. Parasta olisi siis ollut jättää L:n sanat "*Juur* armahan" koskematta.

140. 1. Samoin olisi L:n säkeet: "Tähti taivahinen kerran Tietäjät itäisen maan Johdatteli tykö Herran" pitänyt jättää muuttamatta säkeiksi: "Tähti taivahinen kerran *Tietäjiä itämaan*", jossa osais-objekti on huonompi kuin kokonainen ja *itämaa* on outo ruotsalaisuus. 7:n värsyn alussa sanoo L:n kirja: "Auta, pimeyden valta Viimeinkin jo vaipuisi", komitean taas: "Auta *ett'* jo *viimein* valta Pimeyden vaipuisi", joka on jäykkää. Huomaittava on myös eroitus sanojen *viimein* ja *viimeinkin* välillä, joista jälkimmäinen tietää, että pimeyden valta on valitettavasti jo liian kauan kestänyt. Luultujen muodollisten parannusten vuoksi ei niin paljon painavata sanaa saa muuttaa.

142. 1. Jeesuksen "pää" ei ollut "runneltu", niinkuin tässä sanotaan, vaan muu ruumis, niinkuin L. sanoo 2:ssa värsyssä. Sana *ivaan* on hengelliselle kielelle outo. Lausuma "*polttavainen* jano" ei ole evankeliumin mukainen.

143. 3 kuuluu

Lönnrotilla:

Etikkaa ja sappee siellä
Hänen juodakseen he toit,
Sanoit pilkatessaan vielä:
"Auta itseäs, jos voit!"

Komitealla:

Sappea ja etikkata
Hänen juodakseen he *toi*,
Pilkkaa tehden katkerata:
"*Itsens' auttakoon, jos voi!*"

Me emme voi komitean sanojen mukaan ymmärtää, että se oli pilkkaa ja vieläpä katkerata pilkkaa, kuin ristinnaulitsemisessa läsnäolijat keskenänsä sanoivat Jeesuksesta: "auttakoon itseänsä, jos voipi". Eihän hän tarvinnut tätä kuullakaan. Mutta muuten "pilkatessaan" (L.) sanoivat he hänelle itsellensä: "auta itseäs: jos sinä olet Jumalan Poika, niin astu alas rististä". Ja tämä oli pilkkaa. Komitean muutos saattaa tämän paikan pilalle. Ja minkätähden on se ryhtynyt muuttamaan? Ainoastaan siitä syystä, että raamatun- ja länsikielen muoto (he) *toit* ei ollut komiteasta mieleen!

143 b. 3. Tämä värsy kuuluu

Lönnrotilla:

Surkia ja surullinen
Ristissä on kärsiminen
Viattoman karitsan;
Sure, sure, sydämeni,
Vuotakohon kyyneleeni
Kärseissä vanhurskahan!

Komitealla:

Surkea ja surullinen
Ristissä on kärsiminen
Viattoman karitsan;
Valittele, sydämeni,
Virratkaatte, kyyneleni,
Surren vaivaa hurskaimman!

Yksinkertainen, teeskelemätöin hartaus hengittää edellisestä ja tekee sen jälkimmäistä etevämmäksi. "Sure, sure, sydämeni" on paljoa lämpimämpää kuin "Valittele, sydämeni"; "Virratkaatte, kyyneleni" maallisrunollista liioittelemista; "hurskain"kaan ei ole mitään "vanhurskahan" rinnalla. 4:n värsyn alkusäe "*Syntiämme* Jeesus kantaa", joka on L:lla "Syntimme hän tahtoo kantaa", loukkaa osais-objektillansa. 6:ssa värsyssä tapaamme taas soinnun vuoksi tehdyn muutoksen, joka tekee ajatuksen sekavaksi. Tässä on

Lönnrotilla:

Varjele, sun hengelläsi
Ne, jotk' ostit verelläsi,
Joutumasta turmioon!

Komitealla:

Varjele sun Hengelläsi
Ne, jotk' ostit verelläsi,
Harhateiltä turmion.

Edellä oleva sointusana on *auringon*. Mitkä ne *turmion* harhatiet ovat, ja eikö kaikki harhatiet joudu turmioon?

145. 4. Loppusäkeet kuuluvat:

Sanat nää myös minua
Vakuuttakoon kuolemassa,
Synnin tuskass' ankarassa.

"Sanat", joita tässä tarkoitetaan, ovat Jeesuksen sanat ryövärille. Sana *vakuuttaa* on uudenaikainen, raamatunkielelle outo ja horjuvalla merkityksellä. Selvästi ja asianmukaisesti on L. lausunut tämänkin paikan sanoilla:

Koska kuolon kourissa
Synnin raskas kuorma painaa,
Sama sana mulle lainaa.

7:ssä värsyssä on paha objektivika säkeissä:

Vielä *lauseen riemullisen,*
Syntisille *ihanan,*
Lauseen aivan lohdullisen
Kuultihin sun sanovan.

151. 3. Alkupuoli ja keskikohta tätä värsyä kuuluvat

Lönnrotilla:

Hikesi vuotaa verinen,
Kuin Isän viha tulinen
Sua polttaa, vaivaa, soimaa;
Ja maassa madellesasi
Luojaansa luotu lohdutti,
Lisäsi enkel voimaa.

Komitealla:

Sun hikes vuosi *tuskainen,*
Kun Isän viha tulinen
Sua poltti *kauheasti;*
Kuin *mato maan* sa matelit
Ja *kivuissasi vääntelit,*
Huokaillen surkeasti.

Tässäkään paikassa ei komitean korjaus ole onnistunut. Mitä on esim.

tuskainen hiki? Verinen Jeesuksen hiki oli Getsemanessa (Luk. 22. 44). Muuten tässä värsyssä on tila täytetty ontoilla adverbeillä *kauheasti, surkeasti,* tila, joka olisi tarvittu parempaan. Vertaus: "kuin maan mato vääntelit (itseäsi?) kivuissasi" on epähistoriallinen ja halventava. Huomautettava on myöskin, että Jeesuksen kärsiminen Getsemanessa oli hengellinen, ei ruumiillinen, ja hän ei siis kärsinyt siellä *kipuja,* vaan *tuskia.* Tätä osoittaa lohduttavan enkelinkin ilmauminen (Luk. 22. 43), joka tärkeä kohta ei ole mahtunut komitean korjaamaan laitokseen. Seuraavassa värsyssä sanoo L., että synteini tähden "Mun olis tätä vaivaa Pitänyt ijät' kärsimän" j. n. e., jonka sijaan komitea lausuu, että synteini tähden "Mun *piti* tätä vaivaa — — kärsimän", juuri kuin ihminen sen tosiaankin olisi kärsinyt. Erhetys tempus-muodon käyttämisessä on turmellut tämän paikan kokonansa.

154. 3. "Kun kuolo silmäs sammutti, se kuolon vallan hukutti" on L:lla: "Kun kuolo silmäs nukutti" j. n. e. Kummallakin tavoin tulee täten lausutuksi, että eräs "kuolon" toiminto "hukutti kuolon vallan". Toisin on tämä siis lausuttava, esim. Kuin silmäs kuoloon ummistui, Niin kuolon valta kukistui. 6:s värsy on

Lönnrotilla:

Ah astu, Jesus, sydämeen,
Sen surkian huonoon huoneeseen,
Suo majakses sen kelvata,
Niin menen hautaan pelvotta.

Komitealla (5:s v.):

Ah astu, Jesus, sydämeen',
Mun kurjan halpaan huoneesen',
Suo majakses sen kelvata,
Niin menen hautaan pelotta!

Komitea kutsuu Jeesusta sekä sydämeensä että halpaan huoneesensa, siinä majailemaan. Tämä kyllä ei ole pahaa tämäkään, mutta eihän tällä kertaa ole tätä tahdottu lausua. Sana *mun* on tässä turmellut kaikki. Vertaa myös L:n raamatun-kielistä ja runomitallisesti täyteläistä *pelvotta* komitean äänellisesti kuivaan ja laihaan, uudenaikaiseen *pelotta.*

155, 156. Varsin huonon korjauksen on komitea tehnyt näiden pääsiäis-virsien alkuvärsyihin muuttamalla sanat *iloitkam, riemuitkam*

sanoiksi *iloitkaa*, *riemuitkaa*. Täten tulee laulaja itse olemaan iloitsevien ja riemuitsevien ulkopuolella, johon hartaudella näitä virsiä veisaava ei suinkaan suostune.

155. 6. "*Muruksi* polki käärmeen pään". *Muru* on pieni osanen särkynyttä kovaa kokonaista, tästä erillänsä oleva. Tämä sana ei siis kelpaa tässä, ei myöskään mon. *muruiksi*. *Murskaksi* olisi parempi. L:lla ei ole huonosti: "Kuin rikki polki kärmeen pään".

158. 2. "Aamua ah autuasta!" huudahtaa L. pääsiäisvirressä. Miksi tarvitsi komitea muuttaa sen kuulumaan: "Päivää ah tät' autuasta!" kuin edellinen on historiallisesti oikeammin. 3:n värsyn viimeiset säkeet kuuluvat komitealla: "Voiman teiltä Kristus *ryösti*, Maahan sortajamme *syösti*". Verbiä *ryöstää* ei voi käyttää Kristuksesta; *syösti* taas on väärin taivutettu, koska sana on *syöksen*, *syöstä*. 5:n värsyn alku on: "Kuolon orjin' *orjan* töitä Teimme pimeydessä". Eihän orjan työ ole itsestään mitään pahaa! Selvemmin on L:lla: "Pimeyden teimme töitä Kantain orjain ijestä". 6:ssa värsyssä on karj. *vain*, muutettava tavalliseksi *vaan*.

168 b. Tähän L:n onnistuneesen käännökseen Wallinin ihanaa virttä on komitea tehnyt muutoksia, jotka eivät likimaillenkaan kaikki ole parannuksia. 1:nen värsy kuuluu:

Lönnrotilla:

Sä olet Isäs kunniaan
O Jesus, meiltä mennyt,
Ja vähäks ajaks maailmaan
Mä olen jälkees jäänyt,
Vaeltamahan vieraana
Viel' isän' maasta kaukana.

Komitealla:

Sä olet Isäs kunniaan,
Oi Jesus, mennyt *multa*,
Mä vähäks aikaa maailmaan
Jäin vielä tänne *sulta*,
Vaeltamahan vieraana
Isäni maasta kaukana.

Nuo *multa* ja *sulta* tekevät kyllä paremman soinnun kuin *mennyt* ja *jäänyt*. Mutta niitä käyttäen on lausetapa tehty epäsuomalaiseksi. "Hän läksi ja meni *meiltä*", voipi sanoa; mutta ei: "hän läksi ja meni *multa*";

korkeintaan voipi näin sanoa, milloin ajatus on semmoinen kuin: "kirves *meni multa* mereen", jossa ruotsiksi kääntäen käytettäisiin: *för* mig, ei: *från* mig. Vielä töykeämmältä tuntuu: "jäin tänne *sulta*"; "*sulta* jäi kirves metsään" voipi sanoa, kuin kirves unohtui; mutta komitea ei tarkoita semmoista aatteenvivahdusta. L:n värsyssä on sana *vielä* viimeisen säkeen alussa erinomaisen tärkeä; sillä ilmaisee laulaja toivon kerran pääsevänsä isänsä maahan. Komitealla on tämä sana kolmannessa säkeessä alhaalta päin, jonka tähden viimeisessä säkeessä tullaan toimeen ilman sitä. Mutta kuin L. uudessa laitoksessa on pidättänyt tuon 3:n säkeen entisellänsä ja korjannut komitean mukaan viimeisen, niin on sana *vielä* suureksi vahingoksi jäänyt kokonansa pois. 2:seen värsyyn on komitea tehnyt tyydyttävän parannuksen, muuttamalla sanat "On täyttävä sen valollaan" kuulumaan: "Sen täyyttää *ihmevalollaan*", jonka korjauksen L:kin on hyväksynyt, koska hänellä tämä säe toisessa laitoksessa kuuluu näin. Sitä vastaan ei muutos 3:n värsyn alkuun ole parannus. L:lla on siinä: "Ehk' eivät sinne silmäni", jonka komitea on saanut kuulumaan: "*Vaikk'* eivät" j. n. e. Sana *vaikka* ei tässä ole yhtään parempi kuin *ehkä*, mutta edellistä käyttäen on komitea vähentänyt sointua. L:n toisessa laitoksessa on tämä säe entisellänsä. Säe: "Ja usein, *kun* ma huokaan vaan" osoittaa, kuinka tuota *kun*-sanaa käytetään väärin *kuin*-sanan asemesta. Tässä on *usein* mon. instruktivi, jota relativina vastaa ei yks. *kun*, vaan mon. *kuin*. 4:n värsyn ensimmäiset säkeet kuuluvat L:lla: "Myös usein uskon silmillä Saan sinne kurkistella", joka muussa on aivan säntillänsä kuin sanassa *kurkistella*, joka ehkä ei ole oikein sopiva. Tämä varmaan on tehnyt, että komitea on muuttanut nämät säkeet kuulumaan näin: "*Sit'* usein uskon silmillä Saan kaukaa *tähystellä*", jossa sana *sitä* ei sovi ollenkaan, kuin edellisessä värsyssä on käytetty adverbejä *sinne, siellä, sieltä;* ei *tähystellä*-sanakaan tässä ole ihan oikea. L. on toiseen laitokseen pannut sanan *tähtäellä*, joka lieneekin paras näistä kolmesta sanasta. Edelleen kuuluvat sanat tässä värsyssä: "*Saan joskus* toivon siivillä *Lähemmäs* liidätellä", joksi L:n: "Ja toiste toivon siivillä Likemmä liidätellä" ovat muutetut. Muutos alkuun on ehkä parannus, mutta miten *lähemmäs* on parempi kuin *likemmä*, sitä lienee komiteankin vaikea sanoa; sointu sillä kyllä on häiritty.

178. 3. Tämän värsyn säkeet: "Oi tuo, Oi suo" kuuluvat yhtä kummilta kuin L:n: "Oi, voi vaivoj", 151. 3, jotka komitea kuitenkin on muuttanut (mutta L. kumminkin pidättänyt paikoillaan 2:ssa laitoksessa). Melkein samanlaista on komitealla 430. 1 säkeissä: "Luo'os, Suo'os", joita useimman virsikirjan-käyttäjän lienee vaikea sekä ääntää että ymmärtää.

181 b. 5. L:lla on tämän värsyn alussa: "Pääsnyt alta nuolen, Peura vetten puoleen", jonka komitea on muuttanut kuulumaan: "*Väistettyään* nuolen Peura veden puoleen". Tämä antaa sen mielen, että nuoli jossain on ollut peuraa likellä tahi sen tiellä ja se sen siitä *väistänyt*. L:n *nuolen alta*, vaikka ei varsin hyvä sekään, antaa kuitenkin sen käsityksen, että nuoli on uhannut tahi peloittanut peuraa.

195. 2. "Autuas on aina nöyrä, Hengessänsä vaivainen" on L:lla tämän värsyn alussa. Sen on komitea muuttanut sanoiksi: "Autuas on *köyhä*, nöyrä", joista voisi saada milt'ei sen luulon, että köyhyys auttaa autuuteen.

207. 5. Tuhlaaja-pojan annetaan tässä sanoa isällensä: "Oi isän', mä En lapseks kelpaa sulle! Vaan katuen Nyt rukoilen: Suo *perhees leipää* mulle!" Tätä ei isoimmassa osassa maata voida ymmärtää muuten kuin että tuhlaaja-poika ilman mitäkään taas pyrkii isänsä *perheesen* jäseneksi. - Komitea on kuitenkin tarkoittanut vaan sitä, että hän pyytää saada palkoillisten ruokaa syödäkseen. Itä-Suomessa kutsutaan näet, olletikin herrastaloissa, palkoillisia yhteensä perheeksi, tällä on oma perheenruokansa ja perheenleipänsä. Itäsuomalaisestikin lausuen ei tässä kohdin saa olla *perhees leipää,* vaan pitäisi olla *perheenleipääs.*

211. 1. "Ken ompi lähimmäiseni, — — — Mun *isän'kö* Vai *äitin'kö*" Savon kielen mukaan hyvä kyllä, mutta rumana pidettävä muussa Suomessa.

213. 7. "Taas toivolla aloita työsi, Ja *Herrahan huolesi luo!*" Tässä on epäsuomalainen lauseenparsi. Luoda *toivonsa* kehen, voipi ehkä sanoa, mutta ei *huolensa.* Sitä vastaan ovat tavallisia: anna huolesi Herralle, pane huolesi Herran päälle, vieläpä: heitä huolesi Herralle l. Herran päälle.

214. 1. Komitean laitoksessa sanotaan: "Käy tänne palvelijani,

Tee tili tarkka mulle Saamistas *leiviskoistäni*", jotka säkeet L:lla kuuluvat: "Käy tänne, — — — Tee tili — — *tavaroistani*". Se on tosi, että suomalaisessa raamatun käännöksessä käytetään sanaa *leiviskä*. Mutta kuin alkuperäisen sanalla τάλαντον ei tässä tarkoiteta painonmittaa, vaan rahasummaa, niin on L:n sana kuitenkin oikeampi.

216. 4. Tämän värsyn alkusäkeet kuuluvat ehdotuksessa: "Vaan yljän tulless' ei tyhmillä Tult' ollut lampuissa *enää*". Tyhmillä neitseillä ei voinut olla "tulta" lampuissansa alunkaan, saatikka yljän tullessa, sentähden että he "eivät ottaneet öljyä myötänsä", sanoo evankeliumi. Oikeammin on L. mukaillut evankeliumin vertauksen, sanoen: "Ne tyhmät ol' öljynsä unhottaneet, Ja tahtoivat lainaksi ottaa". Ne toiset neitseet eivät ole "*viisaat*", joksi komitea heitä nimittää, vaan *taitavat*.

222. 1. L:lla kuuluu tämän värsyn alku: "Ihmisen luonto turmeltu On Adamista asti, Rutolta synnin runneltu", jonka komitea on muuttanut sanoiksi: "Ihmisen luonto — — — *Myrkystä synnin runneltu*", johon komitea on koettanut yhdistää osan L:n lausumaa ja V. V:n sanat: "Synnin myrkky päällem' peritt' on". *Myrkky* ei *runtele* ruumista, se on tunnettu asia; komitean lausuma on siis siinä kohdin väärä. Mutta väärin on myöskin L:n kanssa verrata aina pysyvätä perisyntiä ruttoon, joka ilmautuu vaan silloin tällöin, satunnaisesti. Vanhan virsikirjan lausuma on sittenkin kaikista oikein, vaikka sanat ovat rumasti runnellut.

224. Tämän virren alussa on imp. mon. 2 p. *iloitkaat* ja 2:ssa säkeessä jo *veisatkaa;* 9:ssä värsyssä on samoin *kiittäkää* ja *ylistäkää.* Sanat *rakkaudestaan* ja *armostaan* eivät ole paranneet siitä, että komitea niistä on listinyt pois suffiksit. 3:ssa värsyssä sanotaan muun muassa: "Ei voineet työni, toimeni Mua synnistäni auttaa, Ei oma järki, neuvoni Pelastaa *voimans kautta*", jossa lausuma on kovin kummallinen. 4:n värsyn alkusäkeet kuuluvat: "Sen näki Isä armoinen *Ylhäältä taivaassansa*", jossa pitänee olla joko *ylhäältä taivaastansa* tahi *ylhäällä taivaassansa.* L:lla ja V. V:ssa on jälkimmäisellä tavalla. Samassa värsyssä sanotaan: "Mun hätään' *surkutteli* hän", joten ei voine Jumalasta sanoa. Varsin vähän miellyttää 5:skin värsy, kuuluva:

Rakkaalle lausui Pojalleen:
"*Näetkö vangit tuolla,*

Jos et sä riennä *avukseen*,
Niin heidän täytyy kuolla.
Katkaise *synnin sitehet*
Ja *perkeleenkin kahlehet*,
Vie kanssas elämähän!"

Eikö Isä Jumala tiedä, että Poika samoin kuin hänkin näkee kaikki, koska hänen annetaan näin liian inhimillisesti ja päälle päätteeksi ruotsin kielen tapaan kysyä: *näetkö* — —? Sanan *avukseen* lisänä pitäisi välttämättömästi olla *heidän*. Jälkiosan tässä annettua käskyä voipi helposti ymmärtää niin, että synti ja perkele olivat päästettävät valloilleen! Lauseesen: "vie kanssas elämähän" ei ole mitään objektia. Kaikista näistä vaillinaisuuksista vapaa on L:n vastaavainen värsy, ja mahdotoin on ymmärtää, miksi komitea siihen on kättä puuttanut. Se kuuluu:

Rakkaalle lausui Pojalleen:
"Suur hätä on maan päällä,
Sä riennä heille avukseen,
Jotk' ovat kuolon tiellä,
Heit' auta synnin siteistä
Ja päästä pirun ikeestä,
Sun kanssas elämähän!"

7:ssä värsyssä sanotaan muun muassa: "Pois *huuhtoi* synnit sielustan' Verellään pyhimmällä". Itäsuomalainen *huuhtoa* on yhtä murteellinen kuin länsisuomalainen *viruttaa*, jonka myöskin olemme nähneet paikka paikoin ehdotuksessa; eivätkä ne ole niin raamatullisiakaan kuin *pestä*, joka kaikkialla ymmärretään.

225. 3. "Jumalan *silmät* katsovat": monikko on tässä yhtä sopimaton kuin monikko sanaa *korva* 89 virressä (katso s. 36). 7:n värsyn lopulla kuuluu sanat: "Hyvihin töihin taivuttaa, Pahoista poijes luovuttaa, Ne *inhottaviks* saattaa". L:lla on *kauhistaviks*, joka on vaikuttavampi ja hengellisessä kielessä tuttu sana. 8:n värsyn alkupuolen, joka L:lla kuuluu:

Hedelmän usko myötään tuo,
Se rakkautehen saattaa,
Kuin lähimäisen hyvää suo
Ja häntä pyytää auttaa

on komitea muuttanut kuulumaan:

Hedelmäns usko myötään tuo,
Synnyttää rakkauden,
Lähimmäiselle hyvää suo,
Osoittaa laupeuden

jonka mukaan usko, ei uskon hedelmä rakkaus, on se, joka "lähimmäiselle hyvää suo" j. n. e. L:n käyttämä *kuin* relativi-sanana on tässä komiteaa loukannut; ehkä myös tuo (oikein raamatullinen) genitivus-lativus *lähimäisen*. Komitea on sen verran tehnyt syntiä luvattomien lyhennysten käyttämisessä, ett'ei sen syyllisyys olisi paljon lisäytynyt, jos se tässäkin kohdin olisi lyhentänyt ja sanonut esim.: Jok' lähimmäisell' hyvää suo. Näin olisi sisällys ainakin jäänyt turmelemattomaksi.

231. 1. "Herra, joka sanassasi Annat kuulla äänesi, Ilmi saatat *totuuttasi* Sieluillemme valoksi": siis vaan osan *totuutta*. L:lla on *totuutesi*, ja niin se pitää olla, vaikka sointu siten kyllä on huonompi.

233. 4. "Mut hetkeksi Jos näyttäiski Myös Jesus nukkunehen — — — Ei nukukaan, Hän *koitti* vaan". Tämän voipi ymmärtää: hän ei nuku, koetti vaan nukkua. 7:n värsyn alkuna on: "Jo aamun koi Sen sanan toi, *Koht' että yömme* päättyy", joka on liiaksi rakennettua. Voipihan tässä olla: Ett' yömme kohta päättyy, tahi niinkuin L:lla: "Ett' yö jo kohta päättyy".

234. 7, 8. Nämät värsyt osaa melkein jokainen ulkoa, jonka tähden niitä olisi pitänyt korjata hyvin hellä-varaa. Niin on L. tehnytkin ja hänen laitoksensa on miellyttävämpi kuin komitean.

235. 5. "Ja niinkuin pyhä aamuna Sä *jälleen* nousit kuolleista". "*Ylös* nousit" olisi ollut liian "ruotsinvoittoista". Paha vaan, että tuo "*jälleen* nousit" oikeittain on ymmärrettävä niin, että hän jo ainakin kerran ennen oli noussut kuolleista.

241. 9. "Sen valo loistakoon, Maailman ääriin asti *Pimeän* poistakoon". Sanalla *pimeä* on alkuperäisesti ollut ja on vielä muutamissa paikoin elävässäkin kielessä sekä adjektivin että substantivin merkitys, juuri samoin kuin sanoilla *märkä*, *valkea* j. m. Mutta substantivina, jommoisena komitea sitä on tässä käyttänyt, ei sitä kumminkaan enää tunneta monessa paikassa eikä ole koskaan käytetty hengellisessä kielessä, joka on tottunut johdettuun substantiviin *pimeys*.

244. 3. L:lla on tässä värsyssä muun muassa: "Siunaapi ilman linnuille, Maan karjoille Elonsa, einehensä". Tätä vastaa komitealla:

"Siunaapi ilman linnuille, Maan karjalle Elonsa, *katoksensa*", jossa komitean muutos tuntuvasti turmelee runollisuuden. Sanat *elo ja eine* ovat eroittamattomat merkityksessä elatus. Sen ohessa ei lintujen eikä myöskään muun "maan karjan" kuin kotieläinten *katoksista* liene puhuttavaa. 5:ssä värsyssä kuuluu muuan säe: "Kaikk' yksi *nielee* hauta", jossa voisi olla *korjaa*, sillä *nielee* on liian jyrkkää.

252 b. 5. "Vaikka usein vuodatamme *Kyynelvirtaa katkeraa*": kömpelästi ja liioitellen lausuttu. L:lla (252 c. 5) on luonnollisemmasti: "Vaikka usein kyllä saamme Kyyneleitä vuodattaa".

254. 2. "En mitään muuta keksi *Minussa* olevan Kuin syntiä". Tässä olisi tuo perisuomalainen, vanhanaikainen *minussani* ollut paikallansa. Mutta kuin komitea ei ole sitä käyttänyt ja *minussa* tietysti on väärin, tulee tässä käyttää tavallista *itse*-sanaa ja veisata L:n kanssa: "En itsessäni tunne Mä muuta olevan Kuin syntiä".

255. 4. "Etehes syntin' kannan, *Öin päivin ilmi annan*". Liiaksi kehuu laulaja tässä vireyttänsä ja altiuttansa tunnustamaan syntinsä. Eiköhän liene vaan parasta tässäkin laulaa L:n sanoilla: "Öin päivin kanteen alla, Etehes syntin' kannan"?

255 c. 3. Tämän värsyn alkupuoli kuuluu komitealla:

Jos omatunto varoitti
Äänellä murheisella,
Sit' uusilla taas *syilläni*
Mä pyysin vaienuella.

Sana syy ei tässä tarkoitettavassa merkityksessä ole niin selvä kuin *synti, rikos, pahateko.* Selvempi ja asianmukaisempi on L:n vastaavainen kohta:

Kuin joskus omatuntoni
Mua alkoi soimaella,
Uusilla rikoksillani
Koin sitä vaikennella.

260. 1. Alkupuoli tätä värsyä kuuluu:

Voi, kuin syvä synnin lähde
Turmeltu on luontoni!
Pahuutensa suuren tähden
Tuska täyttää tuntoni.

Tässä näkyy täydessä loistossaan tuo suffiksin väärinkäyttäminen, josta edellä on puhuttu. Komitealla on tarkoitus sanoa: "turmeltuneen luon-

toni suuren pahuuden tähden tuska täyttää tuntoni", mutta sanoo oikeastaan: "suuren pahuutensa tähden täyttää tuska tuntoni"! Oikein on L. tässäkin kohdin veisannut sanoilla:

O sä, syvä synninlähde,
Turmeltunut luontoni!
Surkeutes suuren tähden
Tuska täyttää tuntoni.

266. 11. "Sä ihanaan viet ilosalihin Mun ylkän' tykö, pyhäis *seuroihin*". Sana *seura* on, tästä asiasta käytettynä, outo; monikko *seuroihin* herättää sen luulon, että komitea on kuvannut itsellensä pyhäin ijankaikkisen elämän Danten tapaan. Tavallinen sana tähän on *parihin;* se siinä pitäisi olla; se antaa paremman loppusoinnun, antaa alkusoinnunkin ja on sekä L:lla että V. V:ssa. Miksi muutti komitea sen? Ja minkätähden on komitea taas toisissa paikoin, esim. 269 b. 4, käyttänyt sanaa *pari* aivan samassa merkityksessä?

270. 2. Tämän värsyn loppusäkeet kuuluvat L:lla: "Vaikka synti, mailma pauhaa, Jesus antaa rauhan", jossa komitea on antanut viimeiselle sanalle muodon *rauhaa.* Se on selvää, että kyllä L:kin on huomainnut, että loppusointu olisi tällä muodolla saatu parempi. Vaan muodon eduksi ei hän ole tahtonut pilata sisällystä.

270 b. 7. "Jesus kun Vaan ompi mun, Olen aina tyytyväinen, Onneen' *viihtyväinen*". Tämä lapsikamari-sana ei ole tässä paikallaan.

271. 4. "Tarpeemme Jesus näkee, Ain' auttamahan *käkee*": *käkee,* mutta ei tule kuitenkaan. Niinkö?

271 c. Tällä virrellä on se omituinen muoto, että joka toinen säe alkaa sanalla *rakkaus,* joka siinä näin muodoin tulee kerrotuksi 21 kertaa. Nyt on huomaittava, että tämä sana on länsikielen mukaan kolmitavuinen: *rak-ka-us,* mutta itäkielen mukaan kaksitavuinen: *rak-kaus.* Edellinen eli länsikielen ääntötapa on kirjakielessä verrattomasti yleisempi. Tämä sana ei ole semmoisenakaan kovin kaunisäääninen; mutta kaksitavuisena on se jotensakin yhtäläinen erään tunnetun linnun raikean ääntämisen kanssa. Ja kuitenkin on komitea, muutostensa vuoksi, sitä tässä kaameassa muodossa käyttänyt toista kymmentä kertaa, josta rumuuden lisäksi on tullut se epäkohta, että lukijan tahi laulajan on

samassa virressä ääntäminen sama sana milloin kaksi-, milloin kolmitavuisena. L:lla on se jok' ainoassa kohdassa kolmitavuinen.

272. 3. L:n pontevat ja juhlalliset säkeet:

Aurinko, tähdet taivahan
Ja eläimet ja kasvut maan,
Ne ilmoittavat muutosta
Ja kaiken luonnon puutosta

ovat komitean käsissä saaneet laimeamman ja raskaaman asun:

Aurinko, taivaan tähtöset,
Ja kasvit maan, ja eläimet
Muutosta ne kaikk' ilmoittaa
Ja luotuin osaa katoovaa.

Pienennyssana *tähtöset* ensimmäisessä säkeessä on sitä sopimattomampi, kuin tässä oikeastaan olisi pitänyt käyttää isonnusjohdosta, jos semmoista olisi olemassa. Sana *kasvi* on hengelliselle kielelle outo. 3:s säe on runomitallisesti kovin viallinen; siinä pitää näet lukea: *müu-tōs-tă nē kăikk.* Entä tuo L:n sointupari: *muutosta: puutosta*, joka näin on kokonaan kadonnut!

273. 1. Kaksi ensimmäistä säettä kuuluu komitealla: "Ah mik' on tää elämä? Tuska, vaiva *äkeä*", jossa *äkeä*-sana on liian väkevä. Löyly on saunassa toisinaan *äkeä*, mutta koska länsipuolella maata kylvetään harvemmin ja silloinkin miedommassa löylyssä kuin itä-Suomessa, on se luultava, että koko tätä sanaa siellä ei tunneta. Juhlalliseen kieleen on se kaikissa tapauksissa sopimatoin. 6:ssa värsyssä sanotaan: "Mit' on onni *mieluisa?*" Miksi kutsuu laulaja onnea *mieluisaksi*, koska hän jo seuraavassa säkeessä sanoo sitä tappavaksi myrkyksi? 7:n säkeen alkupuoli kuuluu: "Mit' on ihmis-hurskaus? Heikkous ja *vajaus*". *Vajaus* on = ruots. deficit, mutta *vajavuus*, joka L:lla on tässä kohdin, on tähän sopiva sana. 10:s värsy on kokonaan ymmärtämätöin:

Viel' ei nähty, kuultukaan,
Tullut ajatuksiinkaan,
Elo ilman muutosta,
Se on mulla toivona!

274. 4. Tässä värsyssä kuuluu kaksi säettä: "Samettis, silkkis *ruhkaa* On tuulen viemää tuhkaa". Sanalla *ruhka* eli *ruuhka* merkitään Karjalassa rikkaa maidossa tahi juotavassa taikka syötävässä. Se on

siis sopimatoin tässä. 5:n värsyn alussa sanotaan: "Pois *ylpiä* kunnia!" joka on kummallisesti lausuttu, sillä eihän kunnia ole ylpeä eika nöyrä, vaan kunnian saavuttanut voipi siitä tulla ylpeäksi.

277. 1. "Oi meno murheen laaksossa, Kuink' olet outo, kamala: *Vähäinen, lyhyt hetki vaan,* Ja sekin täynnä *huoliaan*". L:lla on: "— — Vähäinen määrä vuosia, Ja nekin täynnä huolia", joka on paremmin ja oikeammin lausuttu. Sillä ensinkin on sana *huolia* suffiksin kanssa tässä kohdin sopimatoin. Ja sitten on komitea taas liioitellut sanoen ihmisen elinaikaa vaan "vähäiseksi lyhyeksi hetkeksi". Mutta vähäisessä lyhyessä hetkessä ei, pahimmillaankaan ollen, voi ihmistä rasittaa niin paljot huolet, ett'ei niiden kuormaa voisi kantaa. Näin saadaan siis aivan toinen mieli, kuin mitä komitea on tarkoittanut lausua. Sanoilla "vähäinen määrä vuosia" L:n laitoksessa sitä vastaan lausuu laulaja kohtuullisesti ihmiselämän lyhyyden, joka näin muodoin ei kuitenkaan estä, koska tämä kumminkin kestää vuosimääriä, sen olemasta raskaan ja hyljättävän. Selvempää, oikeammin lausuttua ja soivempaa kuin L:n 3:s värsy tavataan harvoin; se kuuluu:

Vaikk' itkein matka aljetaan
Ja vaaroiss' aina kuljetaan,
Vaikk' olo täällä parhainkaan
Ei ole muu kuin vaiva vaan,
Niin moni täält' ei kuitenkaan
Erota tahtois milloinkaan.

Komitea on kuitenkin katsonut tarpeelliseksi tämänkin paikan muuttamisen, ja se on sepustanut sen näin kuuluvaksi:

Vaikk' itkein matka aljetaan
Ja vaaroiss' aina kuljetaan,
Vaikk' olo täällä *parahin*
On vaivaa, tuskaa, *kuitenkin*
Monikin raukka vaan niin sois,
Ett' erota ei pakko ois.

Täten on komitea lisännyt ehdotukseensa suuren kielivirheen (*parahin* pitää olla *parahinkin*) ja kaikki turmelevan enjambementin 4:ssä säkeessä.

280. 4. "Pidoissa iloin päihdytään, Viel' juopunutta kiitetään: "*Se aika mies, ken juopi!*" Nyt pauhataan, nyt kiroillaan, Nyt viimein *vihoin* tapellaan". Tämä on liian drastillinen renttuamisen kuvaus, ja

tuota meidän alleviivaamata säettä voine tuskin kukaan laulaa ilman myhähtämättä. Komitea sanoo tämmöisissä tiloissa tapeltavankin "vihoin". Milloinkapa sitä muuten tapeltaneen kuin *vihoin* s. o. vihassa? Vai olisiko sana *vihoin* tässä sana *vihdoin* itäsuomalaisessa murreasussa? Savolainen sanoo tosiaankin: *vihoin viimein* s. o. vihdoin (ja) viimein, mutta ei: *viimein vihoin.* 5:ssä värsyssä sanotaan muun muassa: "Maa, meri, tähdet, taivahat, Ne merkeillänsä neuvovat, Varoittelevat meitä Hylkäämään synnin teitä". Mitkä ne merkit ovat, joilla nämät järjettömät luonnonesineet meitä varoittelevat? Tämä vanhanaikuinen epäluulo, jonka komitea L:n kanssa tässä on kertonut vanhasta virsikirjasta, saisi jo jäädä pois.

286. 1. "Hän usein vaan Juur' lapsiaan, Joit' *enin* rakastaapi, Kovimmin kurittaapi". Sana *enin* on joko mon. instr. taikka superl. nominat. sanaa *enä*, eikä siis kelpaa tähän. Sen ohessa on tämmöinen vertailusana tässä tarpeetoin ja sopimatoinkin. Jumala rakastaa kaikkia "lapsiaan" yhtäläisesti, ei toisia *enemmän* kuin toisia, eikä muutamia *enimmin* kaikista. 5:ssä värsyssä kuuluu alku: "*Minäkin* ilman ristittän' En olla saa", jossa on sanottava: *minäkään*, niinkuin L:lla onkin.

287. 1. "En tahdo Jumalasta Mä koskaan luopua, Niin *tiestä oikeasta* En voi mä poiketa". Tässä on soinnunhädässä ilmeisesti väärin käytetty sisäpaikallisuuden sijaa ulkoisen asemesta.

288. 3. L:n selvät säkeet: "Sun tykös, Herra, pakenen Ja rukoilen" ovat ehdotuksessa tulleet epäselviksi: "Sun tykös, Herra, pakenen *Koht' ensiksen'*". Sana *ensikseen* on Savon kielessä yksi noita partikeleja, joissa sijamuotoon on jähmettynyt 3:n persoonan suffiksi (semmoisia ovat esim. *ainoastaan, kokonaan).* Vanhemmassa kielessä ja muutamin paikoin nykyisessäkin tavataan näitä sanoja elävälläkin suffiksilla s. o. semmoisella, joka noudattaa lauseen subjektia (niinkuin esim. *ainoastani, kokonasi).* Mutta tämmöinen ei *ensiksi* partikelin laita luullaksemme ole; *ensikseni, ensiksen'* on siis väärin. Mutta oikeinkin ollen, mitä tietää tämä sana tässä?

291. 5. L:n: "Äl' ajattele alla surun" on tehty sanoiksi: "Äl' ajattele *tulless'* surun", huomaamatta, että ihmisen tunteet surun *alla* (joko tämän ymmärrämme niin että suru painaa taikka vaan "ruotsinvoit-

toisesti" että suru kestää) ovat toiset, toiset surun *tullessa*. Tosiaankin ruotsinvoittoiseksi on tämän virren 6:s värsy tullut. Se kuuluu L:lla:

Juur huokia on Jumalalle
Tomusta köyhä korottaa
Ja rikas panna vaivan alle,
Sen mieli ynsiä masentaa *);
Jumala ihmeentekijä
Voi alentaa ja ylentää.

Komitealla sitä vastaan:

On huokeata Jumalalle
Tomusta *köyhää* korottaa,
Rikasta saattaa vaivan alle,
Sen mieli ynsiä masentaa.
Ihmeitten luoja korkein tää
Voi alentaa ja ylentää.

293. 2. Sana *tässä* toimittaa *täällä*-sanan virkaa, mutta huonosti.

298. 6. Säkeen alku: "Jos saatat vanhaksi", kuin ei siinä ole objektia, ei ole niin hyvä kuin L:n vastaavainen: "Jos suot *mun* vanhaksi", jossa se on.

299. 1. "*Kajahda*, veisuuni, Ain' taivahasen asti": arveluttava liioitteleminen ja luonnonäänisyys. Virressä 303 b, 1:ssä värsyssä, on samanlaista sanoissa: "*Kajahtakoon* hänen nimensä veisatessamme!"

309 b. 3. "Vaan sinä, Herra, *yksinään* Voit rauhan meille tuottaa". Tässä on yksi noita äsköin (virren 288 kohdalla) mainitsemiamme partikeleja. Siinä ei suffiksi kuitenkaan ole kuollut, niinkuin komitea näkyy luulevan. Sitä käytetään: minä yksinä*ni*, sinä yksinä*si* j. n. e.

320. 1. Tämä tunnettu ja usein käytetty värsy on ehdotuksessa saanut seuraavan muodon:

Jolla raitis ruumis on,
Jonka terveys kestää,
Kiitollinen olkohon
Koko sydämestä,
Herrallensa veisaten

---

*) 1872 vuoden painoksessa ovat objektit näissä lauseissa *köyhän, rikkaan, mielen ynsiän*. Tämän ilmeisen lapsum calami on L. korjannut 2:seen laitokseen.

Riemuin kiitostansa,
Kun sai kalliin lahjan sen
Hänen armostansa.

L:lla kuuluu se enemmän vanhan virren mukaisena

Jolla raitis ruumis on,
Herraa armiasta
Mielin, kielin kiittäköön,
Luojaa laupiasta,
Riemulauluin veisaten
Hälle kiitostansa,
Ett' on kalliin terveyden
Suonut armostansa.

326. 2. "He pyhään rauhanliittohon *Täss'* yhtyneet *tään kautta* on". Tämä on pöytäkirja-kieltä, ei runoutta. 4:ssä värsyssä sanotaan: "Sun Henkes uuteen *talohon* Ainaiseks vieraaks tulkohon", joka kyllä on kaunista, mutta voipi monestikin olla sopimatointa, vieläpä häiritsevääkin laulaa semmoisia vihittäessä, jotka naivat karpeettomalle kalliolle.

332. 5. "En *toiseen* turvaan luota", lue: *muuhun.*

333 b. 3. "Lohduta tuntoani *Sun Poikas* verellä". Edellisessä puhutellaan Jesusta, ei Isää, jonka tähden tämä lause tässä ei sovi.

334. 2. "Mun sielun', ruumiini Sä pidät *voimakkaina*". Tässä on sointua hapuiltaessa tultu liioittelemaan. Sana *voimakkaina* sisältää näet paljoa enemmän käin *voimassa,* joka tässä olisi ollut paikallaan. 3:ssa värsyssä kuuluu 1:nen säe: "Mua *suomeit vitsallas*". Tässä on taas liiallisuus. Yksityisen ihmisen tautia ja sairautta ei voitane sanoa seurauksesi Jumalan *suomimisesta* (tämä verbi on näet iteratívinen), jos tätä predikaattia hänestä voine käyttää ollenkaan. Jumalan vitsalla lyöminen on *vitsaus,* mutta siksi kutsutaan tavallisesti koko maille ja kansoille yhteisiä rasituksia, niinkuin sotaa, ruttoa, näljänhätää.

336. 2. "Kun ulos maailmahan Lähdemme kulkemahan, Pois kauvas *omilta*". Ruotsin taitava ymmärtää, että sanalla *omilta* tässä tarkoitetaan likimpiä sukulaisia: puolisota, lapsia, vanhempia. Mutta ummikko Suomalainen sitä ei ymmärrä siksi eikä täksi. Hätätilassa voisi tässä tarkoitettavassa merkityksessä ehkä käyttää sanaa *omistamme.*

337. 5. "Niin *tuimaa* mert' ei tielläsi, Jonk' kuohuin läp' et pääsisi". Meri on päin vastoin suolainen, ei *tuima*, eikä tätä sanaa missään syrjämerkityksessäkään voi käyttää merestä. L. on 2:ssa laitoksessa taitavasti korjannut tämän paikan kuulumaan: "Ei merta myrskyävää niin, Jonk' aalloista et pääsisi", jonka korjauksen avulla myös päästään tuosta komitean raskaasta ja juonikkaasta 2:sta säkeestä. 6:ssa värsyssä tavataan uusi ruotsalais-suomalainen sana *muuttolintu;* vanha suomalainen sana, joka L:llakin on molemmissa laitoksissa, on *matkalintu.* 8:n värsyn lopussa on komitealla: "Valitsemahan auta tie, Jok' aina mua oikein vie Kotiini *taivahassa*", jossa taas on ruotsalaisuus. L:lla on 1:ssä laitoksessa: "Valitsemahan auta tie, Kuin mua oikealle vie Ja päättyy taivahassa", ja 2:ssa laitoksessa vielä paremmin: "Osota enkeleilläs tie, Kuin mua oikialle vie (paremmin olisi ehkä ollut: Jok' oikeahan mua vie), Ja päättyy taivahassa".

338. Tämä virsi on kotona olevaisten rukous matkassa olevan isän tahi muun läheisen sukulaisen edestä. Aivan sopimatointa on siis, että komitea on 1:ssä värsyssä muuttanut sanat: "Suo myöskin siunauksesi, Vakainen varjeluksesi Matkassa olialle", kuulumaan: "Suo — — — *Matkoille lähtevälle*". Luultavasti ei komitea ole tietänyt, että "olla *matkassa*", "*matkassa*-olija" kansan kielessä ovat juuri termini technici tästä asiasta. Mutta matkaan lähtevästä, jolle edellä on useampia virsiä, ei tämä virsi missään tapauksessa ole.

340. 1. Sanan *tarita,* joka myöskin on noita hengellisessä kielessä tavattavia sanoja, jotka tähän kieleen tottunut soisi jätettävän aloillensa, on komitea milloin muuttanut sanaksi *tarjota,* niinkuin tässä värsyssä, milloin pidättänyt muuttamatoinna, niinkuin esim. 342. 1.

349. 8. Virsi on yhteinen aamu- ja ehtoo-virsi. Tästä syystä voipi yksinkertainen lukija luulla, että säkeissä: "Autuas ero mulle Suo *lepoon laskeissan*'" on puhe luonnolliselle levolle laskeumisesta. Soinnun vuoksi vaan on komitea näin harhaymmärrykselliseksi tarvinnut muuttaa L:n selvän: "Suo täältä lähteissän'".

353. 5. "Oi mailman *äärist' ääriin* Sun kiitos, Jumala!" Monikkoa ei tässä tahdo ymmärtää.

355. 6. "Oi Isä, mua päästä Saatanan pauloista, *Tuskista kuolon säästä,* Myös *äkki-surmasta*". Tarkasti sanojen mukaan ymmärtäen tä-

män paikan huomaamme, että siinä anotaan liikoja. Kuoleman kivuista ei kukaan voine päästä, mutta että Herra ne lieventäisi, sitä sopii rukoilla, ja tämmöistä tarkoittanee komiteakin tässä. L:n sanan *äkkikuolo* on komitea muuttanut sanaksi *äkkisurma*, vaikka edellinen on tässä tarkoitettavan asian oikea nimi.

358. 1. "Taas näemme *taivaasta* paistavan Nyt siunatun päivän". *Taivaalta* se vaan paistaa; väärä muoto on peritty vanhasta virsikirjasta. 4:n värsyn alkusäe kuuluu ehdotuksessa: "Vaikk' pitkä on päiv', yö taas palajaa", joka on jokseenkin raskasta runopuvullisessa katsannossa ja joksi L:n kevyt ja selvä säe: "Myös pisintä päivää seuraapi yö" on muutettu.

358 b. 5. L:n säkeissä: "Kas, lintunen lentää laaksosta maan, Sen siipiä tuulonen nostaa" on alkuperäisen ihana ja ihailtu kuva säilynyt eheänä. Komitea on sen turmellut säkeissä: "Kas lintunen lentääpi laaksosta maan, *Läp' ilman se liiteleepi*", johon vielä lisäksi on saatu tuo ruotsalaisuus *läpi ilman.* Suomalainen näet sanoo: liitelee *ilmassa.* 7:ssä värsyssä on L:n: "Niin pitkä ei päivä koskahan lie", joka säe muistuttaa mieleen kansanlaulua *), saanut muodon: "Niin *pitkää päivää* ei koskaan lie", joka on typerätä ju mitätöintä.

360. 1. "Luodut kaikki levoltansa Kutsuu työhön *virkahansa*". Samalla *virka* tosin on virsissä ja rukouksissa niin lavea merkitys, että sillä ymmärretään kaikkea ihmisen työtä ja tointa. Mutta "kaikkien luotujen" toimimista sillä niissä ei nimitetä, ja sopimattomalta se tuntuu tässäkin kohdin. 4:ssä värsyssä on L:n säkeet: "Näljät, vaarat estele, Sodat, taudit poistele" muutettu säkeiksi: "*Nälkää, vaaraa* estäen, Sodat, taudit poistaen". Syystä, jota on mahdotoin ymmärtää, on kokonais-objektit toisessa lauseessa tehty osais-objekteiksi, toisessa jätetty olemaan entisellänsä. Varmaa on, että osais-objektit tässä tekevät huonomman vaikutuksen. 5:n värsyn loppusäe on: "Veisaamahan *helein* kielin". Ääni on *heleä*, mutta ei kieli.

361. 1. Mikä voipi olla selvemmin ja oikeammin lausuttu kuin L:n: "Nyt aamun ensi työnä Mä Herraa kunnioitan"? Ja kuitenkin on

*) Sananlaskuissa sanotaan myöskin: Ei niin päivä pitkä, ett'ei yö perässä, ja: Ei yö niin pitkä, ett päivää perässä.

komitea nähnyt itsellänsä olevan syytä muuttaa se kuulumaan: "Kun *tulee* huomenhetki, Mä Herraa kunnioitan", joka on sekä kömpelätä että vinoa. 2:ssa värsyssä on komitea säkeistä: "Sä sielun' ravitset Sanallas pyhimmällä" saanut monin puolin huonommat: *Sieluan'* runsaasti Ravitsee sanas pyhä". 8:n värsyn lopussa on komitealla L:n ja V. V:n mukaan sana *kärsimys*, kuin pitää olla *kärsiwällisyys*.

364. 2. "Vahinkoon ett'en *horju*". Vahinkoon *joudutaan* horjumattakin.

365. 3. "Taas siis nyt tässä illalla", joka L:lla on suoremmin ja selvemmin: "Siis taasen päivän lopulla".

367. 3. Asianmukaisesti lausutun: "Elomme verrattava On kedon kukkaseen" on komitea muuttanut kuulumaan: "Ah syystä *verraks pannaan Se kedon kukkahan*", joka on väärin lausuttu. Oikein lausuen pitää lausua joko: se pannaan verraksi kedon *kukalle*, taikka: se *verrataan* kedon kukkahan.

372. 2. L:n lausuman: "Nyt lähteissämme levolle Nöyrästi, Jesus, anomme", on komitea saanut kuulumaan huonommasti: "*Vuoteelle* maata *pannessa* Näin rukoilemme sinua". Sana *vuoteelle* ottaa tässä sijaa tarpeettomasti; *pannessa* pitää välttämättömästi olla *pannessamme*.

374. 3. Tämä värsy kuuluu komitealla:

Kun päivä päättyy, kohta
Ihanat tähdet hohtaa
Taivaalla kirkkaasti;
Niin mä, kuin täältä lähden,
Saan, Herran kasvot nähden,
Myös loistaa taivaass' ijäti.

Meistä on tämän laulaja liian varma autuudestaan. L:n värsy osoittaa enemmän kristillisen mielen nöyryyttä ja miellyttää meitä enemmän. Se kuuluu:

Nyt päivä päättyi, kohta
Ihanat tähdet hohtaa,
Kaunistaa taivahan;
Niin sielunikin, Herra,
Suo taivaassasi kerran
Parissa pyhäis loistavan.

Pahasta enjambementista 1:ssä säkeessä olemme edellä puhuneet. Seuraavassa värsyssä on tuolla laulajalla vielä sama suuri luottamus. Hän sanoo:

Nyt lähden levolleni,
Pois heitän vaatteheni,
Kuin kerran kuollessan';
Vaan tiedän jälkeen vaivan
Autuuden vaatteet saavan'
Ja kunnian kruunun kirkkahan.

Tätäkin vastaavassa värsyssä ei laulaja L:n laitoksessa pidä autuuttansa noin ihan aidalta otettavana, sanoen:

Nyt lähden levolleni,
Pois heitän vaatteheni,
Kuin kerran kuollessani;
Verhoks alastomuuden
Vaatteet vanhurskauden
Suo, Herra Jesus, sulta saan.

5:ssä värsyssä katoaa komiteankin laulajalta tuo liiallinen turvallisuus ja hänkin kääntyy rukoilemaan, lausuen:

Nyt päivän vaivoistansa
Päästyä iloissansa
On kaikki jäsenen'.
Ah näin myös tuskaisesta
Mua synnin orjuudesta
Aut' piinas kautta, Jesuksen'.

Tässä *jäsenet* ovat *iloissansa,* ja synnin *orjuus* on *tuskainen!* Paljoa kauniimmasti ja selvemmästi on tämä L:lla:

Kuin päivän kuorman alla
Ruumiimme raukeemallaan
Lepoa odottaa,
Niin synnin-kuormastansa
Väsynyt sielun' kanssa
Sun suojaas, Jesus, halajaa.

377. 3. "*Tue* sä mun sydäntäni" on väärin lausuttu, koska sydän on semmoinen esine, jota ei voi *tukea.* L:lla on *vahvista,* ja se on tähän oikea sana.

378. 7. "Alastomille apus *tuo,* Käy ahkerasti *sairain luo*": huonoa suomea. Oikeammin olisi edellisessä lauseessa: *vie,* ja jälkimmäisessä: *sairaiden luona.* L:lla on yksinkertaisesti: "Alastomia auttele, Sairaita holhoo, hoitele".

380. 1. "Miks niin kauvan viivyt *multa*": epäsuomalainen lausuma. 3:ssa värsyssä sanotaan: "Kun mä vaivastani tästä, Mun jok' ai-

van *murentaa*“: sopimatoin predikaatti. Saattaisi olla: *musertaa.* Saman värsyn lopussa luemme: “Kaikki, mitä mailma tarjoo, *Äkkiin* katoaa kuin varjo“. Ja seuraavassa värsyssä taas: “*Äkkiin* käsistämme vajoo Tavara ja rikkaus“. Siitä, että sana *äkkiin* on olematoin muoto, on edellä lausuttu.

382. 8. “Oi tule, Jesus, turvani, Mua viemään maalle sille, Jonk’ *avasi* sun voittosi“. L:lla on *ansaitsi,* ja se on parempi.

383. 1. “Kaikk’ asian’ *Luon Herrahan*“ ei ole suomea. 4:n värsyn alku: “Mi rikkaus Tai viisaus Avuksi *kelleen* oisi“ on epäsuomea, jospa sanassa *kelleen* olisikin painovirhe. 5:ssä värsyssä sanotaan: “Puu tuoreena; Jo huomenna Sen juuret kirves hakkaa“. *Juuria* ei usein hakata. Siis paremmin esim. Sen kirves poikki hakkaa.

384 b. 1. “Vaikka joskus kuolema *Tekee mulle pelkoa*“: epäsuomalainen lausuma, jota L:lla vastaa selvä ja kielenmukainen: “Vaikka kuolo toisinaan Pyytää mua kauhistaa“.

385. 8. “Vaikk’ kuolon *minkin* määräät“; lue: *minkä.*

386. 5. “Ja pasuuna kun kerran soi, Ja tuomiopäivän koittaa koi“; parempi on että nämät säkeet pannaan takaheittoon: Kuin tuomiopäivän koittaa koi Ja pasuuna kuin kerran soi.

388. 1. “*Tuon* henken’, sielun’ huomahas“: predikaatti lauseen alussa, jonkalaisessa tilassa predikaatissa oleva subjekti ei yksinänsä riitä, vaan pitää sillä olla persoona-pronomini mukana. 3:ssa värsyssä on L:n: “Kuollessan’ kuolen sinulle, Ijäisen elon minulle Sä kallihisti ostit“ muutettu kuulumaan: “Kuollessan’ kuolen sinullen, Elämän mulle ijäisen“ j. n. e., jonka muutoksen syytä on vaikea ymmärtää.

389. 8. “Jo *rietkää* katumaan“. Tästä vepsäläisestä sanasta olemme jo edellä sanoneet ajatuksemme.

392. 2. Alkupuoli tätä värsyä kuuluu:

Mullaksi ruumis muuttuupi
Syvässä haudassansa;
Täst’ elävätkin sureepi
Ja ovat tuskissansa.

Vaikeata ymmärtää. 4:n värsyn alkupuoli kuuluu:

Alasti synnyin elämään,
Vaivoihin vaan maan päälle,

Kuin lintu *putoo pesästään*,
Kuin lehti lentää jäälle

Lintu ei saata *pudota* pesästään eikä muusta, sillä hän levittää siipensä heti, kuin tuntee, ett'ei hänen allansa ole mitään. L:lla on tämä paikka (5:ssä värsyssä) lausuttu sopivammasti:

Mä alastonna maailmaan,
Murheesen olen tuotu,
Sysätty tänne päälle maan
Kuin lintu lentoon luotu.

393. 1. "Joudu, Jesus, kuinka kauvan *Alhoss' itkun vaellan*". L:lla on 1:ssä laitoksessa: "Kuolon maassa kuikutan" ja 2:ssa: "Kuolon maassa matkustan". Näistä on meidän mielestä L:n edellinen lausuma parhain.

398. 2. "Maat' on hän, maasta alkuaan, Maaks tuleva myös uudestaan". L:n sanat: "Maa on hän, maasta tullunna, Maaks on hän jälleen tuleva" mukailevat tarkemmin niitä sanoja, joilla ruumis siunataan ja ovat siis sopivammat.

399. 5. L:lla kuuluu tämä värsy:

Ja jäsenet maatuneet maassa
Ne katoovaisuutensa muuttaa,
Ja autuaan sielunsa kanssa
Taas alkavat eloa uutta

jonka komitea on muuttanut näin kuuluvaksi:

Ja muotonsa maatunut maassa
Se katoovaisuutensa muuttaa,
Ja autuaan sielunsa kanssa
Taas alkavat eloa uutta.

Tätä muutosta emme voi sanoa onnistuneeksi. Paras lienee L:n 2:seen laitokseen uudestaan muodostama värsy:

Ja ruumis, se maatunut maassa,
Nyt katoovaisuutensa muuttaa
Ja taivaassa sielunsa kanssa
On alkava eloa uutta.

400. 3. "*Tät'* aina pidä *mielessä*"; oikein: *tämä* aina pidä mielessä*si*.

402. 2. L:n säkeitä (3:ssa värsyssä)

Ei rikoksias kätke maa,

Niit' ei voi hauta hukuttaa,
Ne kerran ilmituodaan

—mitealla

Vaikk' kätkisit sä syntisi
Maan syvyyteen, ei auta;
Kun lausuu Herra nimesi,
Kaikk' ilmiin tuopi hauta

sekä konstikkaammin että huonommasti lausuttu. 3:ssa vär-
noo komitea:

Ja silloin eteen tuomarin
Sun syntis seuraa sua;
Häijyyttään, paljouttaankin
Sun täytyy kauhistua

3:n persoonan suffiksi vastaa demonstrativi-pronominin genitiviä
, joka on vastoin kaikkea järkeä.

407. 8 kuuluu:

Omatunto todistaa
Tuomion se tunnustaa
Oikeaksi, todeksi,
Itsens aivan syypääksi

omatunto todistaa itsensä syypääksi! Huono perintö V. V:sta.

408. 4. "Siis muista, *että* kuolevainen olet". L:n *ettäs* tekee lau-
ıan ikäänkuin notkeammaksi.

409. 7. "Ei taivaan riemumenoa, Ijäisen elon iloa Käsitä järki
llä; Sit' ei voi kieli kertoa, Ei ajatuskaan *verrata*". L:n *vertoa* on
ljoa parempi.

412 b. 1. "*Suloista* ompi totta". L:lla: *suloinen*, joka on parempi.
ssä värsyssä: "Valistaa *kasvojaan*", L:lla: "Kasvonsa valistaa", jossa
ojekti on parempi. 6:ssa värsyssä: "He *ristiänsä* kantaa". L:lla pa-
emmin: "Ristinsä kantavat".

412 c. 2. "Pimeys paksu täällä Hämmentää tietomme, Kuin syk-
syisellä *säällä* On täällä elomme". Tämä vertaus ei ole kovin kouris-
tava, sillä mikäs "syksyisellä säällä" on eläessä, jos vaan on syötävää ja
saapi katon alla olla? Vaikuttavammin on vertaus lausuttu L:lla sa-
noissa: "Pimeys paksu täällä Hämmentää tietomme, Kuin syksyisellä
yöllä On täällä elomme". 5:ssä värsyssä on L:n *jäivät* parempi kuin
komitean *jäävät*. 7:ssä värsyssä luemme: "Katsella silmillämme Me

saamme Jesusta, — — — Ah kuinka autuasta Hänt' aina ihailla! *Tuskinpa täällä vasta Sit' osais arvata*", joita kahta viimeistä säettä on mahdotoin ymmärtää. Liioittelemalla ja milt'ei lapsekkaasti on komitea 8:ssa värsyssä kuvannut taivaalliseen soiton ja veisuun:

Nimeä Herran kaikuu
Kaikk', kaikki taivahat,
Enkelein äänet *raikkuu*
Ja harput *kumaavat.*
Hänt' ijät' kaikki kiittäin
Veisaavat autuaat,
Kuorissa yhteen liittäin
Äänensä *voimakkaat.*

L:n vastaavainan värsy kuuluu tutummalta ja kohtuullisemmalta:

Hänelle taivaan voimat
Kiitosta kantavat,
Hänelle harput soivat,
Enkelit laulavat,
Hänen ylistystänsä
Veisaavat autuaat,
Heleillä äänillänsä
Kiitosta lausuvat.

412 d. 1. "*Mailm*' ei *viihdyttää* voi meitä; Kananiin me kuljemme *Koleoita* korpiteitä". Sana *maailma* on kolmitavuinen; sovinnaisesti on sitä virsiteoksissa ruvettu käyttämään kaksitavuisena *mailma.* Tässä on komitea nyt supistanut sen vielä yksitavuiseksi ja vetänyt koko *maailman* pieneksi supuksi *mailm'*, jota ääntääkin ou vaikea. Sanasta *viihdyttää* olemme jo edellä (s. 51) lausuneet mielipiteemme. *Kolea* on tie eli keli talvella, kuin ei vielä ole lunta tarpeeksi. Sopineeko tämä sana tässä käytettäväksi?

416. 4. Sanalla *hyväntekijä* nimittää komitea niitä, joiden turvaksi esivalta kantaa miekkaa. Entinen komitea, jonka virttä 517 tässä on noudatettu, käyttää sanaa *hyvintekijä.* Ja tämä onkin se sana, jota tässä tulee käyttää, sillä huoneentaulussa ja raamatussa (Rom. 13. 3) on sitä käytetty lauseessa: "sillä ne, jotka vallan päällä ovat, eivät ole *hyvintekijöille,* vaan pahoille pelvoksi". „Yhtämukaisia sen kanssa ovat raamatun nimitykset *väärintekijä*, *pahointekijä* (esim. Ps. 6. 9).

417. 5. "Oi *muista,* Herra ylhäinen, Myös rakas ruhtinaamme". Entisellä komitealla (virressä 518) on *siunaa,* joka onkin parempi.

420. 2. "Sä tahtos mukaan *kulkuni* Parhaiten päätät kerran". Hengellisen kielen ja raamatun oikea sana on *juoksuni.*

Tähän päättyy tarkastuksemme. Luoden silmämme takaperin tarkastetulle alalle huomaamme, että puheina-olevan virsikirjan-ehdotuksen toimittajat ovat enimmät virheensä tulleet tehneiksi runopuvullista täydellisyyttä tavoitellessansa. Suomen kielessä on, taivutusmuotoja ja päätteitä lukuun ottamatta, varsin vähä loppusointuisia sanoja. Tämä tekee runoilemisen nykyiskansojen runouden tapaan Suomen kielellä vaikeaksi, ja vielä vaikeampaa olisi se, ell'ei näin runoilleet sointujen suhteen olisi sovinnaisesti ottaneet itselleen vissejä vapauksia, joita muiden kielten runoudessa ei suinkaan suvaittaisi. Olletikin kuin runoillaan virsikirjaa, jossa lausuman tarkkuudesta, selvyydestä ja asianmukaisuudesta on alinomainen huoli pidettävä, ovat tämmöiset vapaudet välttämättömän tarpeelliset. Tästä huolimatta ovat puheenalaisen ehdotuksen tekijät tässä katsannossa päin vastoin olleet ankarammat kuin kukaan muu heitä ennen runoillut. He ovat hyvin harvoin tyytyneet niihin vaillinaisiin sointuihin, joita edellisten virrentekijäin useinkin on täytynyt käyttää. Tämä ankaruus on tosin paikoin tuottanut hyviäkin hedelmiä s. o. täydellisiä sointuja ilman sisällystä loukkaamatta, mutta enimmin paikoin kuitenkin varsin pahoja, niinkuin vinoutta, epäselvyyttä, liioittelua tahi laimennusta lausumassa, vääriä objekteja, vääriä paikallisuuden-sijoja, vääriä tempus-muotoja lauserakennuksessa. Sointujen täydellisyyden saavuttaminen ei tässä kirjassa kuitenkaan ole ainoa lähde niille epätyytymyksen tunteille, joilla edellisten virrenteosten tuntijan täytyy sitä lukea. Komitea on kielessäkin liian rohkeasti poikennut vanhasta kielenkäytännöstä hengellisissä virsissä. Vanhoja, mieluisia, rakkaita sanoja ja sananparsia on jätetty pois, ja uusia, outoja, tympeitä otettu käytäntöön, samalla kuin raamatunkielen länsisuomalaisesta asusta on poikettu ei ainoastaan tarpeetta, vaan myöskin suoraksi kieli- ja runokauneuden vahingoksi.

Jo vaan näistä muodollisista, kielellisistä syistä antaa tämän kirjoittaja hyljääväisen lausunnon tästä virsikirjan-ehdotuksesta. Tämän tekee hän sitä rohkeammin kuin hän tietää, että toinen virsikirjan-ehdotus, nim. Elias Lönnrotin, on olemassa, joka, jospa ei sekään virheittänsä, vioittansa, paremmin miellyttää Suomen kieltä käyttävän hengellisiä tunteita kuin nyt puheina ollut kirja.

Professori Peranderin elämäkerta, jonka hän itse on tehnyt, kuuluu seuraavaisesti.

JOHAN JULIUS FRITHIOF PERANDER on syntynyt Marraskuun 15 p. 1838 Lohtajan pitäjässä Waasan lääniä. Vanhemmat: Kappalainen Johan Perander ja hänen vaimonsa Charlotta Nauklér.

Kirjoitettiin, koulukurssin Kokkolan ala-alkeiskoulussa ja Kuopion kymnasissa suoritettuansa, ylioppilaaksi Syyskuun 17 p. 1858; suoritti filosofian-kandidaattitutkinnon historiallis-kielitieteellisessä osastossa Toukokuun 30 p. 1863 ja vihittiin filosofian-maisteriksi Toukokuun 31 p. 1864, jossa tilaisuudessa omisti ensimmäisen kunniasijan; nimitettiin Lokakuun 22 p. 1870 dosentiksi filosofiassa Aleksanterin yliopistoon; hoiti professorin virkaa mainitussa tieteessä lukuvuonna 1874—1875; suoritti Joulukuun 7 p. 1878 filosofian-lisensiaattitutkinnon; nimitettiin Toukokuun 27 p. 1879 filosofian-tohtoriksi; nimitettiin armossa Joulukuun 23 p. 1880 ylimääräiseksi professoriksi käytöllisessä filosofiassa; oleskeli yliopiston opettajain matkoja varten määrätyistä rahoista saadulla matka-avulla kesällä 1881 Saksassa ja Sweitsissä kasvatusopillisia tutkimuksia varten; hoiti konsistorion määräyksestä professorin virkaa kasvatus- ja opetusopissa syyslukukautena 1881; hoiti filosofian professorin virkaan kuuluvat luennot kevätlukukautena 1882; oli tutkijana vanhan ajan kielissä ylioppilastutkinnossa kevätlukukaudesta 1872 kevätlukukauteen 1883; oli Hämäläisten osakunnan kuratori 1871—1880; määrättiin mainitun osakunnan inspehtoriksi Marraskuun 24 p. 1882; nimitettiin armossa kasvatus- ja opetusopin professoriksi Maaliskuun 10 p. 1884.

Toimia alkeisopiston alalla:

Antoi Helsingin lyseossa opetusta Latinan, Kreikan ja Suomen

kielissä lukuvuonna 1862—1863, syyslukukautena 1863, kevätlukukaudesta 1869 alkaen aina vuoden 1874 kevätlukukauden loppuun saakka, sekä lukuvuonna 1878—1879; hoiti täkäläisessä normalikoulussa Koulu-ylihallituksen määräyksestä lehtorin virkaa Latinassa ja Kreikassa lukuvuonna 1874—1875 sekä antoi muutoinkin samassa oppilaitoksessa useiden vuosien kuluessa opetusta mainituissa aineissa ja logikassa; oli täkäläisessä suomalaisessa alkeisopistossa opettaja sielutieteessä kaiken sen aikaa, minkä tämä oppilaitos on ollut olemassa, sekä jonkun aikaa Kreikan kielessäkin.

Kirjallinen toimi:

Julaissut Kirjallisessa Kuukauslehdessä, jonka toimituksessa ollut osallinen 1866—1867, paitsi muuta seuraavat kirjoitukset: „Yhteiskunta uutena aikana“ I, II (Maalisk.—Jouluk. 1866); „Careyn talousopista“ (Helmik. 1868); „Valtiolainojen vaikutuksesta“ I, II (Kesäk.—Lokak. 1869); „John Stuart Mill'in yhteiskunnallinen filosofia“ I, II (Syysk.—Marrask.—Jouluk. 1879); kirjasessa „Ettan“ Helsingfors 1869, kirjoituksen kansallisuuden valtiollisesta merkityksestä sekä yleensä että meidän maassamme; Hämäläis-osakunnan „Kaikuja Hämeestä“ nimisen albumin ensi vihossa kirjoituksen „Tragillinen peri-aate Kullervo-runoissa“ ja saman albumin toisessa vihossa 1874 kirjoituksen „Kalevalan Aino-runoista“; aikakauskirjassa „Valvoja“ kirjoitukset „Sisyfismi kansallistaloudessa“ (Syysk.—Lokak. 1881) ja „Katsahdus nykyajan naiskysymykseen“ (Tammik. 1883).

Väitöskirjoina ulosantanut:

„Kritisk undersökning af statsbegreppet i den Hegelska filosofin“. Helsingfors 1870;

„Aristoteles' idealstat, dess kulturform och inrättningar“. Helsingfors 1878;

„Herbartianismen i pedagogiken“. Helsingfors 1883.

Sen esitelmän aineena, jolla professori Perander astuu virkaansa, on: *Mitkä ovat tärkeimmät ehdot, joista itsetoimisempi harrastus nuorison opinnoissa riippuu?*

Samoin on professori Palménkin itse tehnyt elämäkertansa, joka kuuluu seuraavaisesti.

ERNST GUSTAV PALMÉN syntyi Helsingissä 26 päiv. Marraskuuta 1849. Vanhemmat: silloinen lakitieteen professori, nykyänsä Senaatin Oikeus-osaston puheenjohtajan sijainen ja Aleksanterin Yliopiston v. t. sijais-kansleri Johan Philip Palmén ja hänen jälkimmäinen vaimonsa Adolfina Fredrika Emilia Sallmén.

Kävi vuosina 1858—1866 Helsingin ruotsinkielisen yksityislyseon läpi ja kirjoitettiin 25 päiv. Toukokuuta 1866 ylioppilaaksi; suoritti 17 päiv. Huhtikuuta 1872 kandidaattitutkinnon Filosofiallisen Tiedekunnan Historiallis-Kielitieteellisessä osastossa ja vihittiin 30 päiv. Toukokuuta 1873 filosofian-maisteriksi. Suoritti 27 päiv. Toukokuuta 1876 väitöksen lisensiaattiarvoa varten ja 16 päiv. Joulukuuta samana vuonna lisensiaattitutkinnon. Nimitettiin 1 päiv. Helmikuuta 1877 Pohjoismaiden historian ja valtiotieteen dosentiksi ja vihittiin 31 päiv. Toukokuuta 1877 filosofian-tohtoriksi. Suoritti väitöksen professorinvirkaa varten 8 päiv. Joulukuuta 1883 ja nimitettiin 10 päiv. Maaliskuuta (27 päiv. Helmikuuta) 1884 professoriksi Suomen, Venäjän ja Pohjoismaiden historiassa Keisarilliseen Suomen Aleksanterin yliopistoon.

Määrätty 7 päiv. Maaliskuuta 1877 hoitamaan professorinvirkaa pohjoismaiden historiassa kevät- ja syyslukukausina 1877 sekä mainitusta päivästä asti tutkimaan Lainopillisen Tiedekunnan ylioppilaita pohjoismaiden historiassa 30 päiv. Toukokuuta 1871 annetun asetuksen mukaan. Historiallis-Kielitieteellisen osaston notarius Toukokuusta 1877 Lokakuuhun 1879. Konsistorin 11 päiv. Tammikuuta ja 27 päiv. Syyskuuta 1882 antamien määräysten mukaan hoitanut professorinvirkaa Pohjoismaiden historiassa 1882 vuoden alusta nykyiseen aikaan.

Oleskeli 1874—1875 ulkomailla vuoden aikaa tutustuaksensa muun muassa Tukholman, Visbyn, Lundin, Köpenhaminan, Berlinin, Dresdenin ja Münchenin historiallisiin sekä muinais- ja kansatieteellisiin kokoelmiin ja etenkin tehdäksensä Ruotsin kuninkaallisessa valtionarkistossa tutkimuksia Vapaudenajan sisällisessä historiassa. Kävi Kesä- ja Heinäkuulla 1879 Ruotsissa samoja tutkimuksia jatkamassa. Oleskeli niinikään 1883 Kesä- ja Heinäkuulla Tukholmassa Ruotsin keskiaikaista historiaa tutkimassa.

Kutsuttu Suomen Historiallisen Seuran jäseneksi 9 päiv. Marraskuuta 1877. Saman seuran sihteeri 1877—1883; täksi vuodeksi sen esimies. Alituinen jäsen Ruotsin Historiallisessa yhdistyksessä 1881. Suomen Pikakirjoittajayhdistyksen perustamisesta asti sen sihteeri 1872—1880, varapuheenjohtaja 1880—1881 ja vuodesta 1881 sen puheenjohtaja. Sen ohessa jäsen muutamissa isänmaallisissa seuroissa ja yhdistyksissä.

Palveli Syyskuulla 1871 apulaispikakirjurina Porvoon hiippakunnan pappeinkokouksessa ja 1872 vuoden valtiopäivillä Suomen Ritaristossa ja Aatelissa Huhtikuun alusta asti. Pikakirjoittaja-päällikkönä kirjoittanut ja laatinut pöytäkirjaan keskustelut maamme kummallakin kielellä Suomen ensimmäisessä, Turussa 1876 istuneessa Seurakuntakokouksessa. Valtiosäätyjen Yleisen Valitusvaliokunnan sihteeri 1877 vuoden valtiopäivillä. Jyväskylässä Kesäkuulla 1878 pidetyn julkisen kansakoulukokouksen toisena sihteerinä laatinut sen ruotsinkielisen pöytäkirjan. Samassa kokouksessa valittu Kansakouluopettajain leski- ja orpokassan johtokunnan ensimmäiseksi varajäseneksi ja 1881 mainitun kassan reviisoriksi. Sihteeri siinä komiteassa, joka 1879—1880 käskystä antoi alamaisen mietinnön ja ehdotuksen koulukysymyksessä. Istunut Suomen Ritaristossa ja Aatelissa 1877—1878 vuoden valtiopäivillä valtuusmiehenä ja 1882 oman sukunsa puolesta.

Painosta julaissut eri kirjoina:

Historisk framställning af den svensk-finska handelslagstiftningen från Gustaf Wasas regering till 1766 (Helsingissä 1876, väitöskirja lisensiaatti- ja dosenttiarvoa varten).

Sten Stures strid med konung Hans. Kritisk öfversigt (Helsingissä 1883, väitöskirja professorinvirkaa varten).

Politiska skrifter af Anders Chydenius. Med en historisk inledning: Anders Chydenius, hans lefnad, verksamhet och skrifter samt plats i Finlands historia (Helsingissä 1877—1880).

Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran viisikymmenvuotinen toimi ynnä suomalaisuuden edistys 1831—1881 (Helsingissä 1881, painettu eri kirjana sekä Suomi-kirjan toisen jakson 15:ssä osassa; Kirjallisuuden Seuran kustannuksella julaistu myöskin ranskaksi nimellä: L'oeuvre demi-séculaire de la Société de littérature finnoise et la mouvement national en Finlande de 1831 à 1881. Helsingissä 1882).

Stenografin och dess användning i dagliga lifvet (Helsingissä 1873, Pikakirjoittajayhdistyksen palkitsema ja kustantama kirjanen).

Sen ohessa julaissut:

Neljä laajempaa ja useita pienempiä kirjoituksia Historiallisen Arkiston V—VIII osissa (Helsingissä 1876—1881, viimeinen paraikaa painossa).

249 elämäkertaa ynnä sukutauluja ja tietoja eri suvuista Biografisessa Nimikirjassa, alaltaan vastaava lähes viidettä osaa mainitusta teoksesta (Helsingissä 1879—1883).

Useita historiallisia, valtiotieteellisiä y. m. kirjoituksia teoksessa: Nordisk Familjebok, konversationslexikon och realencyklopedi, utgifven af d:r N. Linder, I—IV (Tukholmassa 1875—1881).

Kaksi kirjoitusta kirjassa: Album utgifvet af nyländingar, V, VI (Helsingissä 1872 ja 1875).

Vihot XV, XXII kokoelmassa: Pennibibliotek, utgifvet af nyländingar (Helsingissä 1869 ja 1871).

Kirjoituksia Kansanvalistusseuran kalenterissa 1881—1884 (Helsingissä 1880—1883).

Useita kirjoituksia historiallisista, valtiollisista ja kirjallisista kysymyksistä erityisissä ruotsin tahi suomen kielellä ilmestyvissä sanoma-

lehdissä sekä Kirjallisessa Kuukauslehdessä 1873—1880 ja Valvojassa 1881—1884 (ollen jälkimmäisen perustamisesta asti sen toimituksen jäsenenä).

Esitelmän, jolla professori Palmén on astuva virkaansa, tulee hän pitämään *Kristian II:sen luonteesta.*

